Рінальдо Рінальдіні

Страшний проводир розбійників

Романтичне оповіданє з минулого століття.

Ціна 25 центів.

Вінніпеґ, 1916.

НАКЛАДОМ РУСЬКОЇ КНИГАРНІ
З Народної Друкарні, 901-3 Мейн ст.

Рінальдо Рінальдіні

СТРАШНИЙ ПРОВОДИР РОЗБІЙНИКІВ

Романтичне оповіданє з минулого століття.

Ціна 25 центів.

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

Вінніпеґ, 1916.

НАКЛАДОМ РУСЬКОЇ КНИГАРНІ.
З Народної Друкарні, 901-3 Мейн ст.

I.

Серед темної, лиш скупо великим вогнем розсвіченої ночі, сидїла шайка дивачно убраних мужчин. Оподалїк стояв опертий о пень дерева сильний мужчина; його горда постава як також сміло блискаючі очі свідчили, що був чимсь вищим від тамтих людий. Сим мужчиною був нїхто инший, лиш славний розбишака Рінальдо Рінальдіно. Був він сином визначних і богатих родичів із стародавної римської родини. Сильно збудований, з незвичайними прикметами, зраджуючими ся що в дитинстві, бистротою ума, вихований був в одного пастира, не знаючи о своїм походженю нї назвиску. Початкові науки побирав від одного законника. Однак чабанованє сприкрило ся в коротцї Рінальдови; полишає отже місце свого вихованя і кидає ся на дорогу розбишацтва, не думаючи о будучности. Нездарне правительство в тогочасних землях італїйського панованя було причиною, що такі смільчаки як Рінальдо Рінальдіно і Фра Діяволо, зібравши коло себе шайку волоцюг, нападали з ними в лїсах на переїзджаючих подорожних, рабували їх а натрафивши на який небудь опір, без милоседя мордували. Навіть міста не були від їх нападів вільними.

Рінальдо зірвав всї вузли, вяжучі його з суспільством, став на чолї розбійників і зістав від них вибраний вождом. Призадумуючи ся однак над своїм ремеслом, жалував часто, проклинаючи себе і своє призначенє. Не в силї вже цофнути ся, постановив чинити тілько доброго, кілько було в його можности.В огиднім своїм ремеслї вславив ся він не один раз яко мститель несправедливости і гонору, доброчинець покривджених і т. д.

Коли одного вечера Рінальдо поміж товарищами роздумував над своєю долею, надійшло кількох з банди, між ними і товариш Джіроламо, звіщаючи йому, що під командою Алгаверда, здобули три мули обладовані пачками якогось не-

аполїтанського князя. Джіроламо відтак додав: — Алтавердо посилає тобі також отсю шкатулку, котру знайшв при поділї здобичи.

Рінальдо отворив її і знайшов у ній портрет законниці незвичайної вроди і відбитку молодого мужчини в мундурі. Надійшов також небавком Алтавердо з численним віддїлом. Розставлено шатра і розложено вогонь. Одні танцювали, другі грали в карти, инші їли або проходжували ся. Рінальдо промовив до підвладних опришків:

— Товариші! Я постановив вирушити в альбанські гори; сьогодня вечерем станете в долині коло каплиці св. Джакома, завтра в полудне в горах Деля Чіра. Як лиш мій плян здійснить ся, — скористаємо богато.

Між опришками зчинив ся радісний оклик; небавком всї були приготовані до походу. Сам знова добре уоружений Рінальдо подав ся з двома товаришами стежкою до малої хатини, де знайшов сивенького як голуб старця, який викопував корінці. Був то пустельник знаний в околищї під назвиском брата з гори Ориольо. По взаїмнім поздоровленю промовив до нього Рінальдо: »Шукаю тебе, щобим міг в тебе випочити і підкріпити ся«.

Старець відрік: — »Як тебе моя бідна і нужденна страва задоволить, сейчас приймаю тебе з охотою«.

Рінальдо подякував і подав ся до хати. Увійшовши до хати, знайшов себе в чистій кімнатї, заосмотреній в найпотрібнїйші домашні річи. На столї лежала біблія і круцифікс, а біля нього недокінчена панчоха. Сю панчоху старець сховав і вийшов. Опісля вернув з запаленою лїхтарнею, поклав на другий столик хлїб, масло і сир, а Рінальдо поклав фляшку вина. Рінальдо почав смачно заїдати попиваючи вином, враз з старцем. Біля комнати знаходила ся спальня старця. Рінальдо запримітив в нїй на стїнї два олїйні образи, представляючі сї самі особи, котрі бачив в сїй дарованій шкатулцї. Вид сей, як і недокінчена панчоха дуже занепокоїли Рінальда. Він спитав ся про се Доната (так називав старець) котрий відповів, що недокінчена панчоха належить

до вихованиці сусїдного огородника, молодої і гарної дївчини, котра його часом відвідує, щоб поговорити з ним о святих річах.

В тім перервав їхню розмову наглий гамір і ковтанє до дверий. Рінальдо сховав ся поспішно до комірки. Донато отворив двері; до комнати увійшло шість уоружених людий. Зажадали вони від старця гроший. Донато віддав їм малу торбинку мовлячи: »Ось моє цїле майно!«

Опришки відтак відкинули данину і рішили бити старця так довго, доки не признасть ся про гроші, які має та не видасть їм всї. Уже мали брати ся до дїла, аж нараз з комірки вийшов Рінальдіно, розбійники пустили старця і крикнули з перестрахом:

— Біда нам, то наш вожд!

Рінальдо заревів грімким голосом:

— Драби! хто перший намовив вас до того підлого злочину?!

— Павло нас намовив! — відозвав ся один з опришків.

Рінальдо вистрілив до нього і ранив його в рамя; розбійники віддалили ся на розказ вожда окрім раненого. Рінальдо сидїв потім ще довго задуманий, поки його сон не зморив. Збудило його доперва сходяче сонце і спів пташок. Вийшов з хати і заледво кілька кроків поступив, стрітив сюсиму дївчину, котру бачив перед кількома днями, збираючу ягоди. Заледви з нею зачав розмовляти, як запримітив товариша Чінця, котрий скрадаючи ся корчами, давав якісь знаки. Дївчина, на імя Аврелїя, подала ся до хати пустинника, а Рінальдо перейшов нерадо до товариша, котрий прийшов по нього щоби своєю повагою стлумити замішанє, яке в його бандї зчинило ся. Причиною сього замішаня був напад на хату Доната. Павло лежав звязаний на земли і благав тихим голосом о прощенє. Рінальдо хотїв тримати ся права і на смертъ його укарати, аж доперва по усильній просьбі товаришів простив йому і сказав: »Дарую сим разом вину Павлови, але повторяю: біда тому, котрий би чогось подібного другий раз допустив ся!« За се Павло і його товариші

дадуть покривдженому старцеви дві бочки вина і пару овець. Видавши опісля розказ, Рінальдо подав ся до хатинки Доната. Не застав там вже Авреліі, але сейчас о ній з старцем почав бесіду.

— Вона сьогодня поїде до кляштору, — говорив Доната — вже її в своїм житю більше не побачиш.

На сю вістку мов божевільний Рінальдо заголосив: »Ох, я нещасний, всі бажаня мого серця, котрі мали на ціли полїпшенє своєї долі, обернули ся в нїщо. Вона мала зістати женою шляхотного, а не розбійника; я хотів завернути ся на правдиву дорогу, вернутись до людської суспільности, благати о прощенє і вміти його одержати«.

— Учини вперед одно! — відповів старець, — а потім очікуй другого; я наклонив до сього Аврелію з переконаня і обовязку. Очікую кождої хвилї гостий і длятого прошу тебе щобись опустив мою хату. — Вимовляючи сї слова поглянув старець на оба портрети.

— Чи сї портрети: мужчина в мундурі і дівчина в строю, представляють законників? — спитав Рінальдо.

Коли старець головою кивнув на знак потвердженя, додав:

— Віддай сї портрети сьому панови. Мабуть мої люди скривдили тих двоє людий, рад бим їм служити як би вдало ся.

В тім увійшов князь Деля-Роцела, сусід огородник і двох селян. Князь удекорований хрестом малтанського кавалєра, поглянув бистро на Рінальда і прошептав: »Без сумніву він є тим самим незнакомим, о котрім менї сьогодня Аврелія говорила«. Князь спитав його о назвиско, освідчаючи, що в Фльоренції жив з ним в однім товаристві і знав його під іменем маргафа Пеполї.

— Коли так, то довідаєш ся о моїм імени — відрік Рінальдо. — Я є Рінальдо Рінальдіно. — Сказавши се, віддалив ся в мить.

В дорозї здибав ся з післанцем від Чінця, котрий йому доніс, що під горою розложило ся численне товариство по

части уоружене. На сю вістку очернив собі Рінальдо твар і руки, перебрав ся з товаришом в стрілецький мундур і подав ся з стрільбою на рамени просто під гору.

— Добрий вечер, панове! — промовив до них Рінальдо. — Я є лїсничий з Корцини і повертаю з помічником до дому.

— Є нас кількох — озвав ся один — і чатуємо на коштовну звірину. Рінальдо перебуває в сих околицях, а ми хотїли би одержати надгороду, котру за його голову призначено.

— Дивує мене не мало, — засичав Рінальдо — що ви відважили ся тут зайти; Рінальдо є чоловіком відважним і має богато товаришів.

Потім оповідано собі в товаристві о ріжних штучках Рінальда; одна женщина освідчила, що охотно хотїлаб з ним здибати ся. На се сказав Рінальдо: »Щож би на се пані сказала наколиб в сїй хвили Рінальдо несподївано зявив ся і так як ось показую, лївою рукою пістолєт до пані, а правою до пана грудий приложив, його знов помічники на решту людий напали, колиб він закликав: Віддайте менї ваші бриляпти і сто дукатів — я є Рінальдіно!«

Рінальдо представив все те так вірно, що женщини голосно закричали а пан відізвав ся:

— На Бога, пане лїсничий, не жартуйте собі!...

— Я не жартую! — гримнув Рінальдо — віддайте мен сейчас все те, чого я зажадав, в противнім разї всї погинете!

По відобраню жаданих річий дав їм Рінальдо карту безпеченства, кажучи: — Бажали ви собі, щоби вам Рінальдо зробив штучку, — бажанє ваше сповнене; — Рінальдо остане ть ся у вашій памяти!

Незадовго по тім зістав Рінальдо з товаришами окружений численним військом. Перший віддїл стерши ся з опришками за першим разом зістав розбитий, однак в сю мить показав ся знова другий віддїл, який складав ся майже зі стопятьдесять людий. Рінальдо кинув ся на віддїл з найбільшою відвагою. Розпочала ся страшна різанина; товариші

Рінальда доказували чудес геройства, але більшість віднесла побіду і половина їх лягла на місци, друга дістала ся на неволю. Рінальдови пощастило ся втечи за границю сусїдної держави, де, дiставши ся до найблизшого лїса, знеможений впав майже без притомности на землю. Около полудня пробудив ся він і голодний, спрагнений йшов глибше в лїс. В дорозї стрінув селянина, від котрого купив живности. Нарештї дійшов до мурів старого замку і там заночував. Другого дня около полудня почув людські голоси а по хвили узрів зближаючу ся банду циганів. Приблизив ся до нього циганський вожд й закликав:

— Гей паничу! Здає ся менї, що ти є Рінальдано або одним із його банди.

— Драбе! — гукнув Рінальдо — повтори се ще раз, а певно живий не вийдеш. Я є лїсничий сього лїса, отже жадаю від вас виказати ся з пашпортами; маю розказ о них питати таких як ви волоцюг.

— Пане лїсничий! — відозвала ся якась женщина, — посмакуйте отсеї горілки, дам за дармо.

— До чорта! — гукнув Рінальдо, вихиливши повну порцію; — хочу мати ваші пашпорти.

— Маріє! закликала, — дай но панови кавалок пирога!

— Ах, яке то гарне дївча! — відізвав ся Рінальдо — де ви її вкрали?

— Боже заховай! — скрикнула жінка — то є христіянське дитя, числить лїт заледви сїмнайцять — повірено її нашій опіцї.

— Се дївча є моє! сказав Рінальдо — маєте за неї два дукати і анї слова більше; стережіть ся лиш мілїції. Забравши зі собою дївча, відійшов.

Марія будучи спокійна і сумовита врадувала ся, що її з рук Циганів увільнив.

— Пане! — защебетала Марія до нього — буду чесною, побожною і зістану у вас, сподїю ся, що не візьмете менї се за зле.

Ся мова тронула його до глубини душі.

— Не знаєш, з ким говориш, бідна дівчино, я не є лісничий, але Рінальдо Рінальдіно!

— Боже! — Марія крикнула і на пів омліла зі страху.

— Не бій ся мене, я тебе віддам Циганам.

— Не чини сього! — закликала благальним голосом — ким би ти не був, зістану при тобі, бо для мене ти показав ся незвичайно великодушним.

На се відповів врадуваний Рінальдо:

— Бажаю від тепер зістати порядним чоловіком. Тут недалеко в звалищах будемо через якийсь час мешкати, поки посканські жовнїри (котрі судять напевно, що мене забили) сих сторін не опустять. Потім пошукаємо місце де є закопані гроші, а хотяй би лише часть з них знайти, будемо мати добре житє.

В кілька днїв пізнїйше заявив Рінальдо зібраним товаришам, що задумує їх полишити на якийсь час в цїли перевіданя ся що то о них говорять в околиці Фльоренції.

Здавши опісля начальство на Алтаверда, вистроїв ся по панськи, досїв хорошого коня і пустив ся в дорогу з Марією — перебрану за льокая. По дорозї вступили до хати старця.

— Я рішив покинути розбійниче ремесло. — Задумую перенести до иншого краю і там проводити чесне і спокійне житє, вперед однак просив бим тебе о гостинність.

Донато поблагословив його замірови і приняв його щиро. Пізнїйше довідав ся від нього Рінальдо, що Аврелїя є дочкою законницї, котрої портрет в Доната висїв і князя Роделї і що вона вже замужною.

Рінальдо відкопав свої скарби, купив собі в Бенедето бричку і пару мулів і виїхав в далеку подорож, яко ґраф Далброґе, в товаристві льокая Розета (так назвав Марію). В Цазенї застав співака, який на публичнім місци під шатром співав про Рінальда. Зібрані люди слухали його з увагою. Рінальдо втиснув ся між товпу, станув біля шатра і рівнож прислухував ся його пісні, котра закінчила ся о смерти Рінальда. Скінчивши, зняв співак капелюк й промовив:

—Христіяни, помолїм ся за душу Рінальда!«...

Рінальдо вдавши ся з людьми в розмову, чув о собі найріжнородїйші річи; всї тїшили ся, що Рінальдо загинув.

Небавком стрінув ся Рінальдо з малтанським князом. Змішало його се; по хвили одначе зблизив ся до нього й промовив:

— Розказуй менї, я є в твоїх руках!

Одначе князь не думав переслїдувати його. Розійшли ся спокійно. Рінальдо спродав бричку і мули і подав ся в гори Апенїни. Там стрітив 80 своїх людий під проводом Чінця, котрий його просив, щоб поворотно обняв начальство. Рінальдо згодив ся на се і зачав розглядати ся по околици. Побачивши оподалїк якийсь замок, перебрав ся по стрілецьки і подав ся до нього. До замку припирав незвичайно гарний огород. Рінальдо зблизив ся до альтани, в котрій побачив переходячу женщину. Була то Аврелія. Оповіла вона йому, що була женою властителя замку і не кохаючи його, з примусу лиш руку йому подала. Рінальдо освідчив ся її, що с ґрафом Далброґе і що з її батьком, а своїм приятелем, не давно в Цазенї розмовляв. Тепер доперва молода і нещаслива невіста визнала йому, що є дуже нещасливою, бо муж негідно її трактує, і що тримає в замку коханки, котрі її у всякий спосіб докоряють.

—Ґрафе! — заголосила на пів плачливим голосом Аврелія, — повір менї, що такого житя дальше стерпіти не можу бо вже ношу на тїлї слїди обходженя ся зі мною негідного мужа. Муж мій окружений шулєрами і авантурниками, котрі від нього видурюють гроші; але, мій Боже, ось і він з ними надходить.

Коли барон з товаришами зблизив ся, промовив до нього Рінальдо:

— Тїшу ся пане бароне, що маю честь побачити сас особисто. Князь, тесть ваш, поздоровляв вас через мене і доносять, що тут самий небавком приїде. Я є його приятелем зву ся ґраф Далброґе.

Небавком опісля поріжнили ся оба в розмові о жінці барона. Рінальдо повернув гнівний до своїх людий, забрав їх

з собою і видав розказ до здобутя замку. Всї мали виступити з настанєм ночи. Рінальдо пішов з кількома товаришами до замкових воріт і потягнув за здвінок. Вийшов слуга, котрого він сейчас злапав і віддав людям Алтаверда. Потім обсаджено всї переходи, службу забрано до неволї без найменшого опору і втято ливну від дзвінка. Опісля дійшов Рінальдо з трома товаришами тихенько по сходах аж до кімнати, в котрій барон з товаришами весело бенкетував, підчас коли Авреліа, пані дому, виставлена на шутки, слезами заливалась.

— Ось я є, моі панове! — гукнув Рінальдо, вступаючи до кімнати — передовсїм з тобою, пане бароне, маю кілька слів до говореня.

— Гей, служба! — заверещав, сміючи ся барон, — ходїть но зробити рахунок з паном ґрафом!

Рінальдо вхопив першого зі слуг за барки, і добувши пістолєт вистрілив ним до гостий і гукнув грімким голосом: »Перший, котрий з місця рушить ся, згине! Дрожіть нуждарі! Знаєте, хто я є? — Я є Рінальдо Рінальдіно!«

По сценї переполоху, коли увійшли люди Рінальда, промовила до нього Авреліа: »Се ти є, страшний чоловіче? Ти мене хочеш увільнити? Покажи ся рівнож великодушним, не надуживай своєї сили і кажи мене відвезти до кляштору«.

Рінальдо її се приобіцяв і сказав до товариша Севастіяна: Сього невірника, котрий сміє називати ся мужом Авреліі, бийте до крови; його товаришів перепустіть через нагайки; не забувайте також о коханках. Замок можете зрабувати, лиш не спалити«.

Відтак сїв на коня і відвіз Аврелію аж до кляштору св. Кляри, в котрім її мати знаходила ся. При пращаню вложив її перстень на палець і промовив: »Авреліє, будь щасливою від мене«.

До Рінальда доходили непокоюючі вісти, відносячі ся його банди; много з його товаришів попало в руки тосканських драґонів і уряд зачав уживати енерґічних средств проти розбійників. Марію післав Рінальдо з розказом до пустельника Доната. В кілька днів пізнїйше постановив Рінальдо удати ся до Неаполю. В дорозї стрітив кількох товаришів, котрих

відослав до Чінця. В Анконї застав усї вулиці заповнені людьми, котрі зглядали ся як бито публично давнїйшу Амазонку його банди Фльорилю. На вид бувшого вожда закликала умучена женщина:

—Рінальдо, ратуй мене!

— Там є Рінальдо Рінальдіно! — розлягло ся серед товпи людий і вмить вартові з витягнутими шаблюками кинули ся до Рінальда, котрий з найзимнїйшою кровію пірвав за рамя побіч стоячого хлопця і кинув його стороші кликнувши: »Ось є Рінальдо Рінальдіно«. Рінальдо тим часом вийшов.

По сїй пригоді прибув Рінальдо до Неаполю, де під іменем Графа Мандохінї зачав бувати в товариствах. Окремо звернув на себе його увагу чоловік, котрого прозвано корсиканським капітаном. Сей капітан приблизив ся раз до Рінальда і сказав: »Даремне стараєш ся укрити і маскувати; знаю я тебе досконало!«

— Як то ви мене, знаєте, за кого ви мене маєте? — спитав Рінальдо.

— За чоловіка, котрий, як суджу, є на дорозї до поправки! — відповів капітан віддаляючи ся скоро.

В місяць пізнїйше по сїй пригоді увійшла до мешканя гарна, молода дївчина і віддала йому карточку, запрошуючу його до одної женщини, котра мала його очікувати в костелї св. Ваврa. По відходї дївчини прийшов до нього корсиканський капітан і сказав: Рінальдо, ти не підеш завтра до костела св. Ваврa«.

На другий день принесла знова ся зама дївчина карточку з підписом »Аврелія«, запрошуючу його наново на сходини. Рінальдо поцїлував карточку, дав дївчинї кілька дукатів і сказав: »Як лиш жити буду, прибуду з певностию, хохяй би цїле пекло в дорозї стануло...«

Тут зявив ся знову капітан і відраджував йому тих сходин.

— Слова дотримаю! — сказав Рінальдо.

Прибувши однак другого дня рано до костела, Аврелії не застав. На відходї стрітив сю молоду дївчинку, котра йо-

го запровадила до мешканя своєї пані. Рінальдо впав до ніг Авреліï, цїлував її руки і закликав в розчарованю: »Чи то ти є дїйсно?«

—Я є Аврелїя, — відповіла женщина, але не тою за котру ти мене маєш, ґрафе.

З початку не мало обійшло Рінальда, що не стрітив свого ідеалу; але по хвили опамятавши ся зачав провадити ожившлену розмову. В короткім часї заключено любовні зносини; серед найсолодшої сцени увійшов до покою прислоненого тяжкими заслонами корсиканський капітан і змірявши грізним поглядом Рінальда, засичав до Авреліï, що закривала собі очі руками зі встиду і страху: »Невірна, вирікаю ся тебе, віддай менї мій перстень і виноси ся сьогодня з сього дому!«

Дрожачи з перестраху, віддала йому Аврелїя знятий з пальця перстень; а гість відійшов з погрозою на устах.

— Що то має значити ся? — запитав Рінальдо, — той чоловік знає мої найглубші тайни і може мене погубити.

— Не лякай ся його, — відрікла Аврелїя — є він дїйсно богатий і мстивий, але не зрадник — инакше утопила бим йому сейчас той штилет в його серцю.

— Аврелїє! — закликав Рінальдо, — ти є страшною!

— Не для тебе! — перервала гарна женщина, — тебе моя любив вибрала, коли тимчасом капітан самий менї накинув ся.

Говорячи се, зняла Аврелїя сама перстень з пальця Рінальда і додала:

— Пута наложені з власної волї не тиснуть!

По тім розійшли ся обоє.

В кілька днїв пізнїйше приплив корабель до пристани. Рінальдо приглядав ся на березї висїдаючим подорожним. Нагло учув, що його хтось стискає. Була то Марія, перебрана по мужеськи. Рінальдо запровадив її урадуваний до свого мешканя, де довідав ся, що Марія привезла йому з собою більшу часть закопаних ним скарбів. Рінальдо подякував її за вірність і привязаня для себе, прирікаючи, що від тепер вже нїщо більше не розлучить.

Заледви утомлена Марія заснула, появила ся знова та сама гарна дівчина з листом від своєї пані, котра тепер Олїмпією назвала ся, налягаючи на нього, щоби з нею сейчас пішов! Рінальдо пішов за дівчиною, слюбуючи собі в дусї, що се послїдний раз учинить. Олїмпія перепровадила ся уже до нового мешканя. По першім обяві горячих любовних зносин, Олїмпія наляла дві шклянки вина і промовила: »Пю за твоє здоровлє«!

В сю мить увійшла до комнати якась замаскована особа, а подавши Рінальдови карточку віддалила ся з поспіхом. Рінальдо вичитав на картцї сї слова:

»Рінальдо, знаходиш ся в небозпеченьствї«!

Уражений сею вісткою попращав Рінальдо Олїмпію при рікаючи відвідати її завтра. Заледви перестушив пороги свого мешканя, як знов увійшла ся сама замаскована особа. Рінальдо спитав хто се є, а ся, знявши маску відповіла:

»Твій добре знакомий Людовіко!«

Рінальдо намовив його, щоби поїхав до Калябрії і звербувавши там охотників скріпив ними банду Чінця.

Коли йому Рінальдо в тій цїли вичислював гроші, пробудила ся Марія і прикликавши до себе коханка, благала його зі слезами в очах, щоби Людовіка і всїх сього рода людий уникав, а для себе з нею в инших краях захисту пошукав. Рінальдо упевнив її, що се учинить, а тепер лиш до часу мусить догаджувати таким людям як Людовіко. Поцїлувавши її опісля і пришнявши шпаду до боку, пішов до костела св. Лаврентія, де незамітний з-поза філяра бачив як Олїмпія в товаристві якогось мущини з костели вийшла. Пішов же він слїдом за ними аж до одного дому і виправивши буравну сцену мущинї, з котрим був Де ля Торо (згадав йому о нїм вже Людвіко) зажадав від Олїмпії звороту свого перстеня.

— І овшім! — відповіла вона холоднокровно, — ось тут і маєш твій перстень, пане графе; виплати менї однак сто дукатів, або менї хто инший заплатить за твою голову, страшний всюде розбійників!

— По гроші можеш післати свою служницю! — відповів Рінальдо.

—Тьфу! — кінчила Олїмпія — до чого то нас може довести жадоба золота, мене до зради тебе до розбою, а тисячі инших людй стручає з неба до пекла. Знакомість з князем Де ля Торе — говорить Олїмпія — завязала я в тій цїли, щоб тебе забезпечити і о скілько можности ратувати; тепер вже квіта з нами!

В поворотї до мешканя стрітив Рінальда корсиканський капітан, котрий зачав його просити о позичку 2,000 дукатів. На се відповів Рінальдо: »Тїшить мене се, що такою дурничкою буду міг сповнити часть мого довгу зглядом тебе, але по сї гроші хиба завтра прийдеш, бож при собі не маю цїлої квоти.«

Капітан подякував з гори і обіцяв прийти.

Повернувши до мешканя,застав Рінальдо Людовіка,розмовляючого з Марією.

— Добре, — сказав він до нього — що тебе тут застаю. Поручаю твоїй опіцї се дївча і з злоотом скриню, а я самий утїкаю з міста для уникненя небезпеки, бо мене в пристани питали о пашпорт; стрітимо ся знова в Пазенї.

Перебравши ся опісля за пустельника, пришравивши со бі фальшивий ніс і заосмотривши ся в дукати, попращав ся Рінальдо з Людовиком і розпливаючою ся в слезах Марією, удав ся по тім піхотою до міста Салєрно, а з відтам дійшов аж до Клєрмонте. В малім лїску стрінув ся Рінальдо з Чінцем і його товаришами. Коли Рінальдо оповів йому про всї свої пригоди від часу розстаня, сказав до нього Чінцо:

»Повір менї, Рінальдо, не надаємо ся до товариства інтелїґентних людий. Жиймо лїшше в відлюдних горах і лїсах, а утїкаймо перед замешкалими містами. Моя банда числить тепер 80 хлопців і я відступаю тобі начальство.«

Рінальдо не хотїв на се пристати, лиш просив його, щоби йому вільно було під його опікою як пустельникови провадити дальше житє. Чінцо розсміяв ся з його постановленя, запровадив його до руїн одного замку і сказав: »Нехай же буде твоєю пустинею, випічни троха і покріпи ся. Ти є завсїди як до тепер нашим вождом«.

По кількох днях прибуло кілька опришків з Марією. за ними Людвіко в кайданах.

— Чому ти закований в кайдани? — запитав Рінальдо.

Тому — відповів Людовіко — що я зрадив тебе в Неапо лю корсиканському капітанови. Мучить мене за те совість, прошу тебе, укарай мене.

— Дарую тобі, Людвіко! — відрік Рінальдо — завдяки тобі, Марія і скарби мої уратовані. Подай мені твою руку; сподію ся, що мене вже в будучности не зрадиш.

Людвіко поцїлував руку Рінальда, і поновив присягу вірности. Все пішло в непамять; а Рінальдіно віддавав ся солодкій розкоши в обнятях Марії.

Небавком по тім почуто недалеко відголос бубнів і стрілянина; то Чінцо бив ся з військом, котре його змусило до відвороту з великими зі своєї сторони стратами. Рінальдо прийшов йому в поміч зі своїми опришками, кинув ся на неприятеля і примусив його до утечі. Нагло впало на Рінальда кілька ґранатів відтяли його відтоваришів. Рінальдови зломила ся шабля, постолєти були повистрілювані, всї товариші полягли при його очах — мусїв піддати ся. Звязаного двох драґонів всадили його на коня і завезли до побли-зького замку. Тут вкинєно його до темної вязниці. Змучений уснув. Снила ся йому Марія. Здавалось йому, що двері отворяють ся. Протер очі і побачив якусь женщину зближаючу ся до нього; пізнав в нїй Олїмпію і заридав: »Чи то ти є Олїмпіє і чого можу від тебе сподївати ся?«

— За ошуство благородности! — відповіла Олїмпія. — Дай мені запоруку, щось мені винен житє, а будеш уратований. Знай о тім, що знаходиш ся в замку Деляторе! Випроваджу тебе з отсеї вязниці; на дворі чекає тебе слуга з осїдланим конем. Запровадить він тебе до пристани, там вся-деш на пароход, котрий тебе завезе до Месини, де під прибраним іменем кавалєра Деля Чінтра будеш жити. Ось маєш пашпорт. В Палєрмі зголосиш ся до марґрафа Романова, від даш йому лист і будеш від його мило принятим.

Рінальдо зачеркнув кілька слів на папері і віддав Олїм-

нії. Ся випровадила його з вязниці до тайного переходу. Тут попращали ся з собою.

За якийсь час прибув Рінальдо до Месини і загостив до Романова. Марґраф Романов приняв його як найлїпше. Заходив ся він там що денно в товаристві князїв, ґрафів, лицарів і мав знамените поводженє. Одного разу сказав Романов до Рінальда: »Твоє правдиве назвиско так менї знакоме як Олїмпії. Не бій ся однак, бо твоя особа є для нас незвичайно дорогою.«

Дві женщини: Лавра, дочка богатого барона Денонґа і ґрафиня Монтаґно, мила дуже вдова, числяча 22 лїт, посїдаюча значне майно — обидві заняли його дуже і старали ся о його приязнь. На балю обидві попысували ся гранєм і співали. По укінченю співу підійшов рінальдо до Лаври і віддав її великі похвали, що незвичайно ґрафиню розгнївало. Як лиш дано знак до танців, котрі мав Рінальдо з Лаврою розпочати, ґрафиня Монтаґно зблизила до нього і на хвильку запросила до осібного покою.

— Кавалєру, — сказала до нього, — я відібрала з Неаполю листи до тебе. Тут будеш міг їх спокійно читати. Сказавши се ,відійшла.

Рінальдо пізнав на адресї руку Олїмпії. Писала вона до нього дуже щиро, жичила йому веселої забави, вказуючи йому, щоб цїлковито довіряв марґрафови. Писала йому також про цїлковите розбитє банди славного Рінальда, о уратованю лише самого Чінця з кількома товаришами, додаючи, що знакомий корсиканський капітан зістав через Людовіка шістьма ударами списа майже замордованим.

При столї говорено за Рінальда. Лавра судила, що той розбишака вже давно на смерть заслужив. Тронуло се сильно Рінальда. Ґрафиня знов твердила, що Рінальдо був великим мужем, і треба було йому лише станути на чолї війська, щоб собі заслужити на вічну славу. Через сю розмову заняла ґрафиня в серцю Рінальда те місце, котре доси Лавра мала.

Другого дня рано виїхав марґраф, просячи Рінальда, аби той в його неприсутности заступив в дома місце госпо-

даря. Одного дня вийшов Рінальдо на прохід і зблизив ся до дверий одного огорода. Тут стрітила його ґрафиня Монтагно, запровадила його до чаруючої альтани, в котрій обоє разом посїдали. Забувши о всїм, що їх окружало, віддавали ся мріям найгорячійшої любови, коли їх нагло найшла так Лавра, котрої мешкальня стикала ся з огородом ґрафинї. Довідала ся вона тепер, що може судити о любови Рінальда зглядом себе. Незадовго повернув марґраф до дому. Одного вечера на бенкетї в ґрафинї оповістив Рінальдови слуга, що якийсь незнакомий хоче бачити ся з кавалєром Де ля Чінтра. Рінальдо вийшов і пізнав з нїм сейчас корсиканського капітана, котрий побачивши його, крикнув: »Ага, розбишако, ось і знаходжу тебе!« — І кинув ся на Рінальда з шаблею. Нараз мов грім з ясного неба впав стріл з межи корчів і капітан як довгий простягнув ся на земли. Зчинило ся велике замішанє; ґрафиня мала тілько притомности, що Рінальда скрила в осібній комнатї.

— Кавалєре, — промовила ґрафиня, — капітан тяжко ранений! Небезпеченство є велике, прошу тебе утїкай в гори Ромату, де є мій замок, там тебе нїхто не знайде. Ось тут і маєш лист від бур-ґрафа, в котрім тебе названо кузином — бароном Теґнано. Перед огородом чекає на тебе окульбачений кінь, — нехай тебе Бог провадить!

Рінальдо пішов з Людовіком, котрий саме зранив капітана, до замку ґрафинї. Тут мешкав лише бур-ґраф з женою і дочкою, як також старий, вислужений слуга, будучи там на ласкавім хлїбі. Одного разу, коли всї були зібрані, а бур-ґраф зачав оповідати о страхах, показуючих ся в замку, озвав ся Рінальдо: »Постараю ся о близше познакомленє з тими духами«.

Другого дня рано, розпочав пошукуванє в товаристві Людовіка і старого жовнїра. Отворили вони двері, котрі провадили до долїшних сходів, спустили ся по них і станули перед другими замкненими дверми; знайшли ся вони в низькім і тїснім хіднику.

Таким самим способом отворили двері слїдуючі. Нагло дав ся чути голос: »О Боже!«

На той голос впав зімлїлий слуга, котрого Людовіко мусїв винести до побічної кімнати. Рінальдо побачив в стїні вмуровану женщину похожу радше до трупа, чим до живучого єства.

При помочи Людовіка перенїс він незнакому (котра нї їсти, нї денного світла знести не могла) до свого покою. З тяжкої вязниці освободжена женщина була женою покійного ґрафа Демонтаґно, котрий, сприкривши її собі, казав її за мурувати і через незнакомого чоловіка що день поживу її подавати. Удавши ся до Месини, взяв собі за жену знану нам уже, ґрафиню де-Монтаґно, з котрою то Рінальдо уже як з вдовою заключив любовні зносини. Того самого дня приїхала до замку ґрафиня, котра нещасливу жертву — Волянту за сестру приняла. Від того часу в замку було що раз то веселїйше.

Одного вечера сидїла ґрафиня з Рінальдом на бальконї і так до нього відізвалась: »Скажи менї, дорогий приятелю, що думаєш робити ти, котрому я посвятила любов, невжеж мав би ти мене лишити? Нї, то не може бути; овоч нашої любови стане тобі потїхою«.

— Що ти кажеш? — засичав в найбільшій розпуцї Рінальдо, — дай твоїй дитинї своє назвиско, мого імени воно носити не може, — бож я є тим, котрим цїлий світ бридить ся, я є Рінальдіно!

На те зізнанє скрикнула ґрафиня, а Рінальдо на пів омлїлу занїс її до покою.

Опустивши замок уратував він від розбійників барона Денанґо і його дочку Лавру.

— Кавалєре! — відізвала ся до нього Лавра. — Якаж то несподївана стріча.

Барон подякував йому за уратованє себе і дочки і запросив його до свого замку. Рінальдо під назвиском кавалєра Деля Чінтра, Лаврі добре знакомий, мав веселе житє на замку разом з Людовіком, котрого барон за сю прислугу торбою золота обдарував.

Одного разу вийшов Рінальдо на прохід. Ходив довго над бистрим потічком, остаточно одурений запахом цвітів

положив ся на березї і заснув твердо. Пробудивши ся, побачив перед собою дивачно убраного чоловіка. Мав він на собі сукману синього кольору, переперезану червоним шнурком; на ногах замість чобіт якісь личаки, привязані шнурками. На запит сей старець відповів, що таємничими словами забив змію, котра чигала на житє Рінальда і просив, щоб його відвідати в мешканю, положенім в романтичній околици. Рінальдо вертав задуманий до замку; знав він уже давно про любов, яка зайшла поміж Лаврою а молодим секретарем барона, а котра що дня збільшалась. Другого дня рано, пішов він до дому незнакомого, котрого загально прозвано старцем з Фронтеї. Сей представив йому своїх учеників і показував йому ріжнородні особливости, котрі лише мав. Рінальдо вернув пізною ночею до замку і положив ся сейчас до спаня. Десь около повночи напали на замок розбійники. Рінальдо вийшовши напроти них і закричав до них щоб стримали ся. Розбійники зачали шуткувати з його розказу; тодї Рінальдо закликав: »Стійте, я є Рінальдіно!«

Один з банди підійшов тепер до нього і зі страху промовив: »Великий вожде, ти є Рінальдіно!«

Розбійники почали шемрати, що мусять відійти з голими руками; однак барон не випустив їх без нїчого. Луйґіно жертвував Рінальдови начальство, однак він його відмовив, обіцюючи відвідати його в криївці. Оставив при собі давного товариша Нерона, котрий його мав до себе запровадити.

Барон не хотїв пустити від себе Рінальда, доки не відвдячить ся йому за уратованє його житя і майна. Рінальдо прикликав тодї секретаря і взявши його і Лавру за руку, попровадив їх до барона і сказав: »Позволь нехай получать ся сї два кохаючі ся серця, тимсамим найлїпше менї відплатиш ся!«

По короткім ваганю поблагословив він пару, подавши Рінальдови руку. Заручені стискали із слезами в очах того, котрий був причиною їхнього щастя. Рінальдо вирвав ся з їхніх обнять і опустив замок в товаристві Людовіка і Нерона.

На другий день стрітили під дверми одної корчми в гар-

нім повозї Олїмпію і корсиканського капітана. Капітан вискочив на вид Рінальда і вистрілив з пістолєта до нього. Куля задраснула лише Рінальда а Людовіко в сю мить встрілив до капітана, котрий упав будучи постріленим в праве рамя. Нерон тимчасом утїк. Господар і гостї, котрі були в корчмі збігли ся на вид капітана котрий верещав: »В імени короля ланайте Рінальда і його спільника!« Притримано обох, звязано сильно і вкинено до пивницї. В ночи почули Рінальдо і Людовіко якийсь шелест. Отворили очі і побачили уоружених людий, а між ними Нерона і замордовану сторожу.

Нерон, коли утїк з корчми, спровадив людий Люйґіна, за помочию котрих увільнив Рінальда і Людовіка,корчму спалив і зрабував. Олїмпія і капітан, котрі дістали ся в руки розбійників, на розказ Рінальда, зістали увільнені. Олїмпія не хотїла лишити Рінальда. Капітан віддалив ся завстиджений великодушностю Рінальда. Підчас розмови Рінальда з Олїмпією, припровадили йому товариші якесь дївча, котре з ним говорити хотїло. Рінальдо пізнав в нїм свою Марію, котрою дуже утїшив ся.

Кілька днїв проминуло весело і спокійно. Нагло обскочило Рінальдого банду поверх 400 жовнїрів. Битва була дуже кровавою. Рінальдови, Людовікови і Неронови удало ся передерти через неприятеля і уйти небезпеки. Людовіка послав Рінальдо на замок до ґрафинї Монтаґно в цїли довіданя ся, що стало ся з ґрафинею, а сам подав ся до малого віддаленого замку. Наколи лиш зближили ся, затримав їх нагло звук ґітари; пристанули і слухали.

»Тут співають о любови!« — замітив Рінальдо — не маємо чого бояти ся. — Сазавши се зблизив ся до дому і на превелике здивованє побачив Чінця. По радісних привитанях заявив йому Чінцо, що хата з огородом до нього належить і що небавком побільшить своє майно, як оженить ся з дочкою лїсничого. Рінальдо попращав ся з ним і вернув ся до поблизької вежі, котра лишила ся одинока в замку, а тепер перемінену в звалища. Коли опинив ся на самім вершку, учув нагло карабінові вистріли і побачив розбійників борючих ся з жовнїрами. По хвили жовнїри зблизили ся під

саму вежу і Рінальдо мусїв піддати ся. Жовнїри відпровадили, де його до вязниці кинено; на другий день мали його відвезти до Месини. О півночи створили ся желїзні двері вязниці; до Рінальда підійшов старець з Фронтеї.

— Пізнай мою могучість! — сказав він до Рінальда. Ти ніколи не був вільним, але завсїди ти був оружієм в моїх руках; скажиж менї, так богатим і поважаним як ним ти був в Месинї, чи зістати нужденним розбійником?

— Хочу умерти- — відрік Рінальдо — вільну мою душу віддати великому духови сего світа. По тих словах зник старець з вязниці, а Рінальдо заснув.

Коли його другого дня під сильною сторожею вивезено, віддїл уоружених людий увільнив його, а доїхавши до густого лїса, взяли йому коня і відїхали. Рінальдо, йдучи за світлом, увійшов до хати пустельника, в котрій якийсь старець дуже щиро привитав його і сказав, що його старець з Фронтеї упередив про нього. Небавком вийшла до нього із сусїдної кімнати Олїмпія і з радостию промовила: »Тїшу ся дуже, що ти уже знов на воли!« Рінальдо сказав до неї: »Тобі і старцеви з Фронтеї я є дуже вдячний. Скажи менї, чи ще жиє Луйґіно і що з Марією стало ся?«

— Луйґіно жиє, — відрікла Олїмпія — а Марія находить ся під опікою старця з Фронтеї; скажи менї, чи ще роздумуєш над плянами освободженя Корсики з під власти тиранів? На се відпер Рінальдо: — »Не пригадуй менї сього, бо моє серце крає ся з нетерпеливости«.

— Будь лише витревалим! — потїшала його Олїмпія — Луйґіно і я уважаємо тебе за освободителя нашої вітчини: старець з Фронтеї є також Корсиканцем і богато на тебе числить. По тих словах Олїмпія вийшла і запросила небавком Рінальда на снїданє. По снїданю усїли обоє перед хатою. Рінальдо приграваь на ґітарі і приспівував любовні і чутливі пісні.

— Проч з такими піснями! — закликала Олїмпія — котрі в тобі забивають мужескість. Памятай, що маєш бути освободителем Корсики!

— Погорджую славою! — відрік Рінальдо — бажаю лиш умерти спокійно.

В тім надійшов посланець, віддав Рінальдови слідуючий лист:

»Ти довідав ся певно від Олїмпії о наших замірах. Число наших щоденно збільшає ся. Сподіваємось, що до нашого тайного товариства приступиш. Кличе тебе до нього слава.«

Твій приятель
Старець з Фронтеї.

Над раном перевісивши стрільбу через плечи, опустив Рінальдо хатину, не попращавшись з нїким. Під вечер зблизив ся до якогось замку, до якого його як барона Теґнано пущено. Рінальдо увійшов без замельдованя ся до покою. Воланта, ся замурована жена покійного ґрафа, вийшла напроти нього з окликом: »Бароне Теґнано!« — Називай мене моїм правдивим іменем! — відрік Рінальдо.

З дальшої розмови пізнав Рінальдо, що ґрафиня приятельці не відкрила його правдивого імени. Рінальдо довідав ся від Воланти, що Діянора, нещаслива мати дитяти розбійника на замку не знаходить ся, що вона замкнула ся в покою вибитим чорним сукном і відрікла ся світа і очікує хвилї смерти, котра би її забрала з сего бурливого світа. Рінальдо мав спосібність приглянути ся їй, клячучій перед круцифіксом так, що не був замїченим. Воланта показала йому потім спальню, бажаючи йому доброї ночи. Около півночи увійшла до нього замаскована особа в каптурі, перевязана білим ременем. Підійшла вона до Рінальда і погрозила йому пальцем. Рінальдо вхопив за пістолєт і спитав громовим голосом: »Хто ти є і чого бажаєш?«

Чорний відповів острим тоном: »Мусиш піти за мною і ставитись перед судом справедливих судіїв, котрі будуть судити тебе за всї твої злочини«.

— Справедливість не ховає ся в темноті — відрік Рінальдо.

—В білім деннім світлї чекає тебе шибениця; — про-

довжав чорний — отже ходи за мною або тебе досягне страшна судьба.

Чорний віддалив ся. Рінальдо спрямував за ним але не міг знайти найменшого слїду. Вернувши ся до дому, положив ся в ліжко і спав до ранку. Рано подала йому служниця лист від Воланти слїдуючого змісту:

»Діянора відкрила менї твою тайну і твоє страшне назвиско, страшний і проклятий чоловіче! Утїкай з того замку і не питай більше про нас, бож о сїй порі, коли той лист читати будеш, будемо уже далеко відсїля. Нехай тебе Бог спамятає і наверне на добру дорогу!«

Заледви знеохочений Рінальдо опустив замок як станув перед мин замаскований чорний чоловік і сказав: »Глянь там на горі стоїть каплиця, на котрій збирають ся судії; чекаємо там на тебе«.

Рінальдо кинув ся на нього з шаблею, але він схопив його і кинув ним з цїлої сили до землї, що аж кости в нїм затріщали. Потім чорний зник; Рінальдо з великим трудом підпїс ся з землї і доволїк ся до поблизького горбочка, де побачив лежачого чоловіка; був то Людовіко. Той оповів йому історію слїдуючу: »Замаскований чорний, завізвав мене перед судіїв. Сї судії назвали мене лайдаком, злодієм і т. д. Обіцяли менї дарувати житє, лиш казали мене так кропити різками, що менї скіра від костий повідставала. Нинї викинули мене з каплиці, зачовгав ся я тут, але далї рушити ся не в силї!«

Переїздні забрали Людовіка з собою і станули над вечером в Салдано. Рінальдо винагородив їх знаменито; а коли товариш до сил повернув, виправив ся з ним в дальшу дорогу. Рінальдо обняв потім над 15-ма людьми Луйґіна начальство і виправив ся одної ночи до каплиці чорних. Казав виважити в нїй двері і переглянути найменші закутки, але нїчого там не найдено. Другого дня рано, виправляючи ся з Людовіком та Нероном до замку ґрафинї Монтаґно, побачили віз окружений кільканайцятьма їздцями, тримаючими в руках смолоскипи. Були чорно убрані, мали маски на очах і цїлковито були подібні до того, котрий грозив Рінальдови.

Рінальдо вдарив зі своїми людьми на них відважно, трох убив, прочі повтїкали в лїс.

— Далї! — крикнув Рінальдо — спішіть ся за возом в гори.

Заїхали опісля під гору. Рінальдо велїв розложити шатра і зняти трумну з воза. Коли відбито віко, знайдено в нїй богато золотого і срібного начиня і триста звоїв в котрих у кождім було по сто дукатів. Відтак почали дїлити ся здобичею;Рінальдо отримав коня і сто звоїів дукатів. Опісля пустив ся в товаристві Людовіка і Нерона гостинцем в напрямі Нізето. В дорозї стрінув їх якийсь уоружений чоловік, котрий Рінальдови подав лист слїдуючого змісту:

Хоробрий Рінальде! Твоя відвага збудила в нас подив і учинила твоїми приятелями. Заміряємо провалити теперішний ряд. Додума ся о проче. Одержиш одно з перших становищ відповідне твоїй здібности. Особі, котра тобі доручила сей лист, можеш цїлковито довіряти. Спдїваємось відповіди.

Чорні судії«.

Рінальдо пізнавши їх заміри, добув кавалок паперу і так їм написав:

»Пізнав вас уже Рінальдо. Бунтівником проти короля не буде. Просьби вашої не приймає. Приятелем вашим нїколи не буде. Пімсти не боїть ся«.

Ще розмовлявРінальдо з товаришами о змістї листа, як затуркотїв віз з Олїмпією і чоловік, котрого опісля пізнали яко начальника міста Нізето. Вечером приїхали до Мілянс; там Рінальдо післав слїдуючий лист до начальника Нізего, долучивши до того від чорних судіїв отримане письмо:

»Отримав-єм лист від чорних. Намовляють мене, щоб прилучив ся до них і йшов в злуцї проти уряду. Я не є бунтівником. Остерігаю вас, щоб ви мали ся на осторожности.! Упосліджений опришок вирік ся вже свого ремесла і небавом опускає Сицилію.

Рінальдо Рінальдіно«.

Вечером дістав ся Рінальдо на якийсь замок, де на превелике його здивованє Олїмпія вказалась. Розповіла вона йому, що замок той належить до старця з Фронтеї, що на-

чальник Нізето його лист отримав і післав його зверхности; питала його дальше, чи не думає о освободженю Корсики.

»О сім замірі не хочу навіть думати ні чути!« — відвітив Рінальдо — »від коли переконав ся, що я тут є орудієм«. Опісля спитав її чи не знає вона, що діє ся з Марією.

Вона уже нїчого не потребує, — відповіла Олїмпія, — уже бо житє закінчила. Впала у велику горячку. Старець з Фронтеї майже як батько опікував ся нею — однак мимо всїх старань не міг виратувати її від смерти. Послїдні її слова були:

»Рінальдо мій найдорозший, зістану тобі вірною!«

Рінальдо закрив очі рукавом і гірко плакав. Опісля кинув ся в одїню на ліжко і заснув горячковим сном.

Другого дня рано, коли Рінальдо встав з ліжка, Чіпіо, Нерон, Людовіко, Йордан, Луїґіно і Олїмпія напирали Рінальда, щоби над ними обняв начальство в цілї освобожения Корсики. Рінальдо анї чути не хотїв про се; полишив чим скорше замок, а довідавшись, що недалеко находить ся приємний і урожайний остров Палантерія, забрав усї гроші і дорогоцїнности і змовивши ся з риболовцями пустив ся з ними на море.

По кількадневній морській подорожи, добили ся остаточно до портового міста Палянтерії. Переходячи містом стрічали незвичайно веселі лиця, скрізь гуляли і співали. Зрушило се Рінальда. Опісля замешкав він у одної вдови, маючої двоє малих дїтий. Рінальдо велїв собі остричи волос після звичаю Палантерії, а також приодів одежу тамошних мешканців. Вдова, на імя Марта, заносила десь що дня збанок молока і коли Рінальдо спитав де вона се молоко носить, вдова відповіла, що носить його до одного дому, де перемешкують якісь дві женщинї прибувші ізза моря шість тижнїв тому назад. Рінальд а се зацікавило. Взяв збанок з молоком і замість Марти сам занїс до того дому, до застав Діянору і Боланту. Діянора побачивши Рінальда скрикнула: »Ох, то він!«

— Діяноро, — озвав ся Рінальдо — чомуж ти відвертаєш очі від мене, коли особливший випадок занїс мене на

сей остров, щоб тебе знов я побачив. Не будь для мене так строгою!

Як лишень Воланта вийшла з кімнати, Рінальдо притулив Діянору до серця і сказав: »Небо хоче, щоби ми обоє получили ся!« Діянора зітхнула. Обоє плакали з радости. Постановили отже собі, що будуть разом жити як замужні на тім острові. Рінальдо розказував також про своє минувше житє. Був він сином убогих селян. Один пустинник, на імя Оноріо научив його читати і писати, розказав йому богато з давної минувшини, давав йому ріжні книжки до читаня о лицарських подвигах. Все то запалило уяву Рінальда так, що постановив собі зістати жовнїром. Вступив отже в службу сардинського короля, де дослужив ся степеня ляйтнанта, але в коротцї переступив щось проти військової карности, зістав здеґрадований на простого жовнїра. Пімстив ся він за зневагу, утопивши штилєт в грудях полководця. Лякаючи ся кари, блукав по лїсах, дістав ся впрочім поміж розбійників, де завдяки своїй відвазї, зістав ними вибраний провідником. став поміж ними аж до часу, в котрім про нього на початку оповідати зачалисьмо.

В кілька днїв опісля властитель дому попросив Діянору, щоб ся відпустила дві кімнатї для одної панї з покоївкою, котрі ще сьогодня мали загостити. Діянора згодила ся. Над вечером таки того самого дня приїхали дві женщини; була то Олїмпія і її покоївка Сирена, давна знакома Рінальда. В кількох словах розповіла вона Рінальдови, що їхні заміри що до освободженя Корсики зістали викриті. Розставлено сторожу при мешканю старця з Фронтеї, більшу часть його сторонників вкинено до вязницї, а вони самі мусїли ратувати ся утечию. В коротцї по тім сицилїйські жовнїри шукали Рінальда, котрий був скрив ся до сусїдного дому. Двері до огороду були отворені. Рінальдо вийшовши за двері побачив проходжуючого ся Деля Роцеля.

— Нещасний! — закликав князь, — утїкай! Коли останеш на сїм острові день, буде він послїдним для тебе.

Нараз жовнїри окружили дім і огород. »Ось його маєте!« Рінальдо обернув ся і побачив свого ворога — чорного.

— Чи то ти є Рінальдо? — спитав його офіцир.

— Так! — відповів трохи змішаний Рінальдо. На сї сло ва надійшов старець з Фронтеї.

— Рінальдо! — закликав він, — я заприсягнув тобі при язнь аж до смерти; дотримую слова і бодай від ганебної смер ти вратувати тебе можу.«

Мовлячи се, добув штилєт і пробув ним грудь Ріналь да. Рінальдо впав без притомности на землю і дякував йому слабим голосом за прислугу. Заплаканий старець обернувши ся до офіцира сказав:

— В імени короля лапайте того чорного; мене знова за провадьте до Неаполю, де перед судом буду справдати ся з мого постушку.

В мить надбігла Діянора і впала на кровю зрошеного Рінальда, котрий зачав віддихати.

— Ох, жиє! — закликала і притиснула його до свого серця. Офіцир дав знак рукою і видерто Рінальда з рук Діянори. Старець поволїк ся за жовнїрами, які понесли звязаного Рінальда. Чорний зачав утїкати як сейчас жовнїри злапали його і скували в кайдани. Всї разом повсїдали на парохід. В дорозї на морю відбили його Луйґіно з товаришами.

Чорного також убили і тїло вкинули у воду. Парохід Луйґіна приплинув до малого острова Лампідоса між Африкою а Малтою. Тут Рінальдо прийшов поволи до здоровля. Згодом коли Луйґіно і старець з Фронтеї на нього налягали, щоби приняв начальне верховодство в цїли освободженя Корсики, вимкнув ся їм неостережено і опинив ся в місточку Россо. В околици того міста винаняв собі порядне мошкане. Одного разу проходжаючи ся коло лїтного дому, пригадав собі свій побут в Палантерії, зітхнув і сам до себе сказав: »Ох, там я був найщасливійший, Діяноро! Чи тебе ще побачу?« В тім почув голос за собою, обернув ся і на превелике чудо побачив Діянору. Радости не було кінця. По довгих, горячих поцїлуях, запровадила його Діянора до своєї кімнати, де в колисцї сидїв прегарний хлопчик.

— Ох, то мій син! — закликав Рінальдо цїлуючи хлопчику. — О, жено дорога, сину мій дорогий, — аж тепер я щасливий!...

— Є ти ним дійсно? — запитав його іронічно якийсь голос. Рінальдо оглянув ся і попачив перед собою корсиканського капітана в одежі чорних.

— З обовязку — сказав він до Рінальда, — приходжу я по тебе з собою забрати і віддати в руки справедливости.

Рінальдо вхопув капітана, кинув ним об землю і приложивши йому пістолєт до грудий сказав: »І я маю також обовязок зглядом жени і дитини.«

Нагло отворили ся двері і до кімнати увійшов офіцир з жовнїрами. Капітан велїв Рінальда зловити.

— Се є мій муж. Я є ґрафинею Ментаґно; мене і мого мужа знає добре ґубернатор в Россо, а той злочинець сміє...

— Успокійте ся, пані! — відповів офіцир. — Того опришка я уже давно маю на оці і думаю, що уже не буде шкодити нїкому!

Чорного сковано в кайдани а Рінальдо мусїв піти з офіциром і жовнїрами до ґуберантора. Ґубернатором був князь Деля Роцеля, котрому офіцир здав рапорт. Ґупернатор відізвав ся: »Поступки і хитрощі чорних бунтівників уже за далеко посунули ся. Сей злочинець не уйде смерти. Завтра западе засуд на нього, а тимчасом закличте менї мужа ґрафинї Монтаґно«.

Коли той увійшов, закликав князь: »Тебе тут знова бачу, Рінальдо? Чуєш напевно в що ти мене втягнув«.

— Не прошу о себе, — відповів Рінальдо. — Пощади лише мого сина і жену.

— Буду старати ся о них як отець, — відповів князь, — а ти маєш тут гроші і пашпорт. В пристани стоїть анґлїйський пароход; сїдай на нього і утїкай. Маєш тут лист до капітана.

Пароходом тим приплив Рінальдо до місточка Молазо. Там наняв собі вигідне помешканє, до жив спокійно.

Одного разу попросив він законника, з котрим познакомив ся, щоби той запровадив його до Воланти. Коли законник запровадив його до неї, по довгих переговорах Рінальдо заявив Волантї, що горячо бажав би, щоб Воланта зробила йому ту малу прислугу, щоб наклонила Діянору до опущеня сього міста. Коли Волантї вдало ся приклонити до сього Дія-

пору, сейчас мали виїхати пароходом до Іспанії, або деинде. Законник зобовязав ся бути посередником в отримуваню листів. Законник той укривши Рінальда у кляшторі, увільнив його від небезпечної уличної напасти. Опісля сказав до нього: »Очевидно, що ти не пізнав мене; миж заключили знакомість у замку барона Денонґа«.

— Ох, тепер уже знаю, — закликав Рінальдо, — ти є секретарем барона, любимець гарної Лаври.

— Тобі завдячую своє щастє — продовжав законник — хотяй воно проминуло. Час відібрав менї її любов а також її руку. Вийшла вона за ґрафа Сентинї. Тїшить мене, що можу тобі віддячити ся.

В горах Ахії застав Рінальдо у лїсній капличці якусь женщину що клячала і горячо молила ся. Коли він приступив близше неї, пізнав у нїй Лавру, з якою почав оживлену бесїду. Опісля запросила вона його на замок, який був в положеню недалеко каплиці. »Муж мій — говорила вона від трох днїв як виїхав з дому яко полководець над королївським військом проти розбійників«. Рінальдо запитав її чи щасливо вийшла заміж. Лавра глубоко зітхнула і промовила: »Чую ся цїлковито щасливою, однак не можу призабути того, щом звела найблагороднїшого чоловіка, якому належало ся мос серце. Привела я його до розпуки а може й до гробу.«

— Я знаю його, — кликнув Рінальдо. — Жиє він у кляшторі в Мелазо і не в силї тебе забути. . .

Нагло впав служачий до кімнати з вісткою, що видно довкола вогонь і що богато уоружених людий зближає ся до замку. Лавра майже без памяти кинула ся до Грегора: »Грегоріє! що там стало ся з моїм мужом?«

— Сей лист усьо тобі розкаже! — відпер Ґріґорі, подаючи її лист, який був слїдуючого змісту:

»Дорога Лавро! Я попав ся до неволї; благородний Чінцо готов мене увільнити, але хоче три тисячі дукатів окупу. Се залежить від тебе; чим скорше прислеш гроші, тим скорше побачиш ся зі своїм мужом.

Твій вірний Людовіко Сентинї!«

За помочию Рінальда, ґраф Сентинї зістав випущений

на волю і то без окупу якого ґрафиня на разі зложити не могла.

Коли за якийсь час Рінальдо опустив замок з наміром вибрати ся з того міста, стрітив ся з патролею драґонів, що провадили Чінца. Один із драґонів приступив до Рінальда і спитав його о пашпорт. На се відповів Рінальдо: »Я і мій слуга не потребуємо жадних пашпортів, бож ми не є підозрілими людьми, — инакше були би ми в них заосмотрені«

Драґон з обуренєм відповів: »До нас не належить розпізнавати чи хто підозрілий чи ні; припоручений нам наказ звучить: щоби всякого сторонного чоловіка, котрий нам пашпорта показати не може, затримали і до нашого офіцира відставили«. На те відпер Рінальдо: »Можеш мене відставити до свого офіцира, бож я є Рінальдо!«

— Чи ти справді є Рінальдо? — спитав один із драґонів. — Під твоєю рукою я служив в Калябрії, а тепер також вертаю під твій розказ. Хто лише один раз був у тебе на службі, не схоче певно слухати королівського розказу.

— Як ся маєш, Толомее? — кликнув Рінальдо. — Я пізнав тебе!Вмить надбігло більше товаришів його і сипнули воїнем на драґонів. По короткій перепальці побачили, що розбійникам не дадуть ради, поутїкали.

Одного разу, коли Рінальдо самий проходжував ся у віддаленій околици, напало на нього нечайно кілька людий, котрі його звалили до землї, звязали і так звязаного кудись повезли. По одногодинній подорожи станули вони з ним в однім замку, там його розвязали і пустили вільно. Призначено йому мешкане як найвигіднїйше. По кількох днях свого побуту в замку пізнав ся Рінальдо з сестрою бурґрафа, гарною і молодою дївчиною, якій було на імя Павлїна.

Рінальдо спитав ся її як часто вона приглядає ся в люстрі.

— Звичайно тілько раз на день, — відповіда вона, — хиба що до костела убираю ся. Коли він її спитав хто находить ся в тім замку, вона відповіла: »Окрім мене, мого брата і його жінки є ще служниця і двоє дїтий. О одну милю звідси стоїть кляштор, у котрім є моя сестра; є вона ключницею. Відвідую її три рази до року в урочисті свята. Рада

би я сама вступити до кляштору, бо щож менї бідній лишає ся? Відтак розповіла Рінальдови, що її брат часто від'їзджає а завсїгди в товаристві кількапайцяти уоружених, котрі їдуть попри вози, наладовані якимись тяжкими бочками, а також додала, що в сїм замку находить ся кімната, до котрої брат її не позволяє входити, і котру він називає кімнатою нещастя. Вірила, що там напевно перебувають духи. Рінальдо, заінтересований тими духами, дістав витриха, за помочию котрого отворив двері до тої кімнати. Кімната була пуста і темна; з лївої сторони були двері, а з правої висїли свічники з недопаленими свічками. »Тут мусять бути люди« — подумав — »бо на що би духам свічки придали ся?« Перейшовши через кілька кімнат опинив ся в тїсній комірці. Нагло почув голос дзвінка. Ухопив скоро за пістолєт. Напроти нього вийшов якийсь старушок і закликав: »Тут мусиш загинути!« Рінальдо вимірив к'ньому пістолєт. На крик старця о поміч впало кількапайцять уоружених людий на Рінальда.

— Біда вам, наколи мене порушите! — крикнув Рінальдо — не є я тут самий; мої товариші є тут на замку.

— Мій пане! — Закликав один з уоружених — знаний нам уже Неро. Коротко кажучи, Рінальдо знаходив ся між давними товаришами, котрі занимали ся вироблюванєм фальшивих гроший. Вкоротцї сей замок окружило військо. Неро випровадив Рінальда тайним хідником поза обруб замку і сказав йому, що Олїмпія, тепер жінка старого ґрафа Внетеґлїя, є властителькою замку і що старець з Фронтеї є провідником цїлого товариства. Опісля, заосмотрений в гроші, удав ся Рінальдо пароходом до Сардинії і там перебрав ся в одежу законника. Дїставши ся до Цаґлїярі, де собі винаняв мешканє, відвідував костели, публичні місця і всюди стрічав лише незнакомі. Купуючи раз цвіти від огороднички, довідав ся від неї, що огород, в котрім він знаходив ся, належить до її пані, прегарної Сіньори Фортунати. Перед домом стояла лєктика, до котрої всїдала женщина чудної уроди, з чаруючими очима, поздоровила його і мов би нехотячи опустила загортку. Рінальдо піднїс її покватно і знайшов у нїй карточку з написом: »Неназваний не конче є незнаний«. З другої сторони сеї картки була пришпилена карта безпе-

ченства, на якій був власний підпис Рінальда. Рінальдо сховав сї знайдені предмети і пішов до костела. Перестушивши поріг костела, побачив сю гарну незнакому, яка молила ся перед великим олтарем. По виході з костела віддав її сю загортку. Женщина зарумянившись, дякувала йому за се і спитала його чи не є він чужинцем в сїм містї. »Я також не тутешня« — дода,ла —»і здає ся менї, що я десь вас бачила«. По короткій розмові гарна женщина запросила його до свого дому, що був недалеко костела. Коли він зближав ся до того дому, гарна женщина чекала його в альтанї, попросила Рінальда, щоб усїв собі на софку побіч неї. Коли вони так розмовляли, надійшов офіцир і не знимаючи капелюха кинув ся на софку мало зважаючи на Рінальда. Потім увійшов якийсь старий пан. Офіцир запитав ся його: »Чи знаєш сю нещасливу постать?« Фортуната розсміяла ся і випровадила Рінальда з альтани: »Сї Корсиканцї мають в тім приємність наколи кому що неприємного скажуть!« Запровадила його опісля до пишно умебльованих покоїв; в однім застали стіл застелений ріжними потравами. Посїдали біля стола і мачно заїдали. Гарна женщина була Корсиканкою і говорила з запалом о своїй вітчинї о шляхотнім князю Нїканорі (старцю з Фронтеї), котрий найшляхотнїйшого мущину, хотяй у розбійниче убранє перебраного Рінальда наклонив до того, що той мав стати на чолї шляхотних освободителїв Корсики, але через зраду житє стратив. Продовжала дальше, що замір освободженя Корсики зістав розпочатий на ново. Опісля виняла зі шкатулки портрет старця із Фронтеї і портрет Рінальда і, порівнавши його зі своїм гостем крикнула: »Та се він!« і напів умлїла упала на землю. Рінальдо схилив ся і сердечно поцїлував її; вона отворила очі і прошептала:»Чи можуть умерші із гробу встати, або чи я знаходжу ся десь в надземськім світї. Герой, котрому я в Корсиці прилагодила лавровий вінець...«

— Той щасливий — перервав її Рінальдо — лежить тепер тут у твоїх ногах як твій вязень!

— Великий Рінальдо є вільним, — закликала. — Відвага і надїя вступає в мене, що незабаром побачу мою вітчину вільну.

— Щож можеш ти, відповів він, — чогож можна сподівати ся від Розбійника, котрий...

— Тихо, тихо, невдячний чоловіче! — перервала Фортуната і замкнула йому поцїлунком уста. Набесїдувавши ся обоє до сита, Рінальдо подав ся до свого мешканя.

Другого дня пішов Рінальдо до огорода, стрітив ся там з Фортунатою, котра впала в його обійми.

— Дуже гарно! — закликав якийсь голос. Була то Фламета, приятелька Фортунати, котра якраз надійшла. Спитала опісля Фортунати, чи очікуваний князь Нїкапор уже приїхав. Фортуната махнула головою потакуючо. Рінальдо як і усї приятелї старця зістали запрошені вечером на бесїду до його вілїї. Рінальдо знайшов тут свою давну знакому ґрафиню Вентінїґлю, котра його з найбільшою радостию привитала. При звуках музики удало ся опісля цїле товариство до огороду, де під голим небом застали заставлені столи посеред упоюючого запаху цвітів.

— По бурливих і сумних часах настала весела година! — промовив старець. — Ужиймо отже веселих хвиль; сумні хвилї уміймо зносити з відвагою. — Ударяно в пугарі і шляхотний напій розвеселяв їх серця.

При кінци піднїс князь великий золотий пугар, окрашений діямантами і корсиканским гербом, сейчас залунав по огородї ґучний оклик: »Хай жують Корсиканцї!«

Другого дня рано, сїв на коня і виїхав до міста. Тут забрав усї свої річи і опустив місто. Постановив виїхати до Іспанії, або на Канарийський остров, щоб знайти так довго на даремно шуканого спокою. Около полудня знайшов підчас дощу і бурі незвичайно гостинне принятє в поблизькім замку ґрафинї Орана, де мимо запевнень Рінальда, що портрет знайдений ії стрілцем є його властним, не увірено, бо загально уважано, що зістав убитим.

Незадовго потім бачено Рінальда в околицях Сардони. В дорозї стрінув кілько давнїйших товаришів, котрі його просили, щоб обняв над ними начальство. Пристав на се Рінальдо під услівєм, що прилучить ся до банди Чінца, скоро лиш до неї дістануть ся. Вкоротцї числив 70 людий.

Одного вечера удав ся Рінальдо до Сардони щоб випу-

кати спосібність до нових діл. В одній ресторації пізнали його мимо перебраня; зчинив ся там страшний заколот; Ріналь до старав ся вимкнути бічними дверми, але, що двері були замкнені, мусїв піддати ся. Сардонці викликували з радости як побачили Рінальда в зелїзних кайданах. Зачато його сейчас переслухувати. Рінальдо відповідав на всякі питаня. По кількох днях проголошено на него засуд смерти через повішенє. Рінальдо не теряючи духа, попросив отже о сповідника. В коротцї приїхав до нього капуцин з кляштору Муерво. Дозорець отворив йому сейчас казню Рінальда. На знак капуцина віддалив ся ключник, щоби засуджений міг без свідків висповідати ся. Капуцин надслухував так довго аж кроки ключника на коритари умовкли; відтак запитав Рінальда: »Чи знаєше мене?«

— А тож в який спосіб, духовний отче! — відрік здивований Рінальдо.

Капуцин зняв каптур а Рінальдо з великим задивованєм пізнав Людовіка. Людовіко розказав йому коротко, в який спосіб прийшов до законничого убраня. Скоро вістка о увязненю дістала ся до банди, не знали вони яким способом би його увільнити. На щастє стрітив був людовіко капуцина, котрий розказав, що того самого дня мусить станути в Сардонї, щоби висповідати перед смертію страшного Рінальда.

— Який же то я чую ся щасливий, духовний отче, що можу вам товаришити! — відповів йому Людовіко. — Саме маю відвідати в Сардонї кілька приятелїв.

В дорозї до Сардони, спека сонця сильно докучала подорожним, і тому вони постановили вступити до корчми, що стояла в половинї дороги до Сардони, щоб дещо покрїпити ся. Огнисте вино засмакувало очевидно Капуцинови. Людовіко казав подавати щораз більше фляшок а божий слуга цїлком проти сего не протестував лиш смоктав вино без памяти. Коли уже час було до дальшої дороги, капуцин ледво підвів ся на ноги. Коли вандрівники заледви пів милї вийшли, як капуцина напала така спячка, що і очима на світ не міг дивитись. Людовіко порадив йому відпочити через кілька хвиль в побічнім лїску заки спекота перейде. Сподобала ся така порада капуцинови і протиснувши ся поміж корчі,

положив ся під деревом, заснув сном подібним до летаргу. Тепер якраз надійшла для обох опришків так горячо бажана хвиля. Зняли вони осторожно з капуцина реверенду, звязали йому руки і ноги і для більшої безпеки закнеблювали йому уста. Людовіко перебрав ся опісля за капуцина і оба товариші рушили дорогою до Сардони. В дорозї радили ся яким то способом мають Рінальда увільнити. Людовіко мав піти до міста, а його товариш постарати ся о драбину і в опівночи станути на поготівю під вязницею. Вечером зближав ся Людовіко поважним ходом до вязниці. Письмо з кляштору, яке знайшов в реверендї капуцина, вказувало сторожі впустити його сейчас до Рінальда.

— Ось маєш тут орудіє, — говорив дальше людовіко — котрим можеш перепилувати у вікні крати і на ногах кайдани. О дванайцятій годинї в ночи спустиш той шнур в долину — я і Неро привяжемо до нього драбину, по котрій спустиш ся в дїл. Звихай ся скоро і відважно, бо я чув що уже по завтра маєш бути повішений. По тім заковтав до дверий Людовіко, котрому сторож браму відсунув. Капуцин обіцяв ся прийти ще завтра до виконаня щасливого розпочатого дїла — потім зник.

Малим англїйським пильником, котрий тихо працював, перепилував Рінальдо в ночи свої кайдани, а також і витягнув желїзну крату з вікна. Замірови ніч сприяла. Темні хмари покривали небо, буря на мори била сильно о береги так, що її гук і всякий инший шелест заглушував. Рінальдо дістав ся щасливо на землю, перекрав ся з товаришами поза мійські мури і нїм зачало свитати, вони вже були безпечними. Сардонцї мало не подуріли зі слости, як довідали ся, що їм пташок з клїтки утїк. Ужито цїлої уоруженої сили з міста, щоб бодай небезпечного розбійника з околиці вигнати. Рінальдо постановив уникати тої сили, бодай не думав удусити ся в сардонських коноплях. Аротамські околиці видавали ся йому найбезпечнїйшими;там також став ся в коротцї пострахом мешканців.

Одного весняного поранку заблукав Рінальдо в густім лїсї; видрапав ся отже на високий дуб, щоб розглянути ся.

Щойно мав з него злазити, як нараз побачив двох драґонів, що лягли під тим самим дубом і обговорювали над способом упровадженя якоїсь дівчини на імя Ломанєрі. Рінальдо постановив їхній замір ударемнити. Як лише драґони віддалили ся, зліз з дуба, вибрав найвірнійших товаришів і повисилав їх до міста, коди і сам пішов. Вкоротці познакомив ся як ґраф Маміяні з бароновою Ломанєрі і її дочкою. Того самого дня по полудни виїхали обі женщини з міста. Рінальдо йшов за ними в такій віддали, що його не могли побачити. Нагло почув розпучливий крик. Рінальдо надбіг в саму пору, що міг ударемнини замордованє баронівної. Стріл з пістолєта Рінальда повалив злочинця на землю, другий злочинець вицїлив до Рінальда, котрий його ударом шаблї по рамени учинив неспосібним до борби. Відтак звязав раненого і положив його на возї. На усильні просьби женщин товаришив їм Рінальдо до їх замку. Барон довідавши ся об тім, не міг знайти слів до подяки спасителеви. Мимо волї мусїв Рінальдо приобіцяти, що якийсь час зістанє на замку.

—Знайте дорогий пане об тім, що похожість вашого лиця до лиця моєї нещасливої сестри так мене до вас потягає, що колись лише з прикрістю буду мусїв з вами розійти ся. — Так говорив барон одного дня до Рінальда. — Ви є подібніські до неї. Нещаслива сестра моя називаєсь Ізота і шлюбом матери приневолена була до житя в кляшторі, до чого однак найменшої охоти не мала. Запізнав ся відтак з нею один князь і наслїдком їхньої любови було уродженє хлопчика. Найстарший брат бачучи, що гонор родини зістав через не назавсїгди обиджений і не спочав, аж князь з ним в поєдинку не змірив ся і забив його. Мати умерла з жалю, отець оженив ся по раз другий. Ізоту припроваджено до сего замку, де сумне житє провадила. Дитяти свого, покиненого на риховане бідним людям нїколи уже не віднайшла.

Слїдуючого дня зайшов Рінальдо припадково до замкової каплиці. Клячала у нїй чорно убрана женщина. Нараз піднесла ся на ноги і побачивши його запитала: »Чи то ти є тим, котрий уратував від смерти мою рідню?«

— Так, я ним є! — відвітив Рінальдо.

— Вид твій будить у мені давні спомини... О Боже мій! — крикнула нагло женщина, стиснувши Рінальда за руку, в котру вліпила очі, — маєш такий самий знак на ліівій руці, як мій син, — говорила дальше — лише, що він мав ще один знак на правій стороні грудий.

— І я його маю також! — закликав зворушений Рінальдо.

— Боже, чи то може бути, — крикнула женщина — а знаєш ти з певністю хто був твоєю матїрю?

— О скілько знаю, — відповів Рінальдо — була нею бідна селянка.

— Ні, ні! — відперла Ізота, майже без притомности — вона нею не була. Не лише самі знаки і похожість, але ж моє серце, голос материнської любови говорить мені, що ти є моїм сином. Підійди до мене, до мого серця, устискай свою нещасливу матїр! З плачем кинули ся обоє в обійми.

Барон не мало здивував ся, коли шукаючи гостя увійшов до каплиці і таку сцену побачив. Ізота підскочила к'ньому і закликала: »Я знайшла того, котрого так довго оплакувала; якаж я тепер щаслива братчику!«

— Як то, кого, сестро, знайшлась?

— Свого сина, про котрого я думала, що умер. Не тільки похожість лиця — свідчуть так, чи знаки на його грудях — найлїпше знає його моє серце.

— Боже великий! — закликав барон. — Чи то може бути, те що уже я самий прочував.

— Нещаслива невісто! — Заридав Рінальдо — що відшукалась сина, котрий перед правом утїкати мусить; о, дав би був Бог, щобись не була пізнала його; знай отже, що мене люди знають і лякають ся під назвою Рінальда Рінальдіна!

Ізота зімлїла; новина та впала на неї наче перун з ясного неба. І барон був дуже взрушений, хоча не стратив енергії, бож розходило ся о будучність сестрінця. Нараджував ся отже з ним, підчас як служниця Ізотою занимала ся,

що би то випадало робити, щоб йому забезпечити вільність. Остаточно згодили ся на те, що з матїрю виїдуть з Сицилії а дістануть ся до провінції Малти, де не грозить йому перед правом така небезпека. Повідомлено про сей замір Ізоту, котра се охотно приняла і так бачимо, як в кілька днїв пізнїйше пращають ся обоє з бароном і на анґлїйськім пароходї до провінції Малти відпливають. Подорож відбула ся з початку досить щасливо. По кількох днях однак така буря зірвала ся, що пароход мусїв закинути котвиці при острові Каларс, в Сицилії. Рінальдо досить добре знав сю околицю недалеко Синаґри, де наняв з матїрю мешканє, бож там був замок Діянори, з якою не одну солодку хвилю перебув. Коли лиш вийшов на прохід всегда йшов в сю сторону, щоби довідати ся о судьбі Діянори. Підчас одного такого проходу станув нагло перед ним старець з Фронтеї в хлопськім строю і поздоровив його сердечно.

— Ти в хлопськім строю? — запитав Рінальдо. — Я чув, що ти є князем.

— Дїйсно, що так, — відрік старець. — чую також, що надійшов час, щоб я тобі моє серце отворив, щобись міг пізнати, що я є за один. Зачав йому оповідати, що його вітчиною є далекий Єгипет, а він походить з князївського роду Нї ванорів. Ріжні неповодженя кидали ним по цїлім світї, аж у Фльоренції запізнав ся з одною дївчиною, котра мала бути віддана до кляштору. Полюбили ся вони сердечно і наслїдком тої любови було повитє йому сина. За всяку цїну старав ся оженити з тою дївчиною, але її родина на се не позволила. Мусїв поєдинкувати ся з її братом, котрого на нещастє убив. Мусїв отже як найскорше утїкати. Повернувши по якімсь часї, шукав на даремне матери і сина через кілька лїт; остаточно натрафив на слїди сина і знайшов його на чолї розбійничої шайки!

— О, Боже! — закликав Рінальдо — хтож то ним був?

— Ти, ти сам!

Батько і син кинули ся в обійми. Батько довідав ся тепер, що син його знайшов і матїр, і що вона знаходить ся недалеко.

— О, запровадь мене, сину, до неї — скоро — закликав старець.

Коли доспіли на місце настала сцена так зворушаюча, що годї пером описати. Рінальдо полишив родичів самих; невстримана якась сила тягнула його до замку Діянори. Сперши ся о дерево, пригадував собі минувше житє. Окрім віднайденя родичів була любов до Діянори його найлїпшим спомином.

Нагло станув перед ним якийсь чоловік, котрий Рінальдови бистрим оком приглянув ся.

— Кого тут шукаєш? — запитав Рінальдо.

— Шукаю скарбу — відрік незнакомий — і уже його знайшов. Сказавши се, віддалив ся.

Батько шукаючи Рінальда, а знайшовши його сказав йому, що Діянора в замку знаходить ся, щоби ся отже приготовив на її стрічу а поки що до матері повернув. Другого дня рано запровадив князь жінку і Рінальда до замку Діянори. Стріча була незвичайно солодка і пара молодих людий сердечно привитала ся. Однак при тій стрічі мала перешкодити їм страшна несподіванка. До кімнати влетїла Воланта з вісткою, що з усїх сторін замок жовнїри окружають. Надбіг також і батько і спитав чи дав ся кому Рінальдо пізнати. Рінальдо оповів йому про незнакомого, що шукав якихсь скарбів.

— Ось як воно — відрік батько — то сей драбуга думав про тебе; пізнав тебе і здрадив.

Жовнїри зажадали, щоби їм отворено браму, чоловік, що шукав скарбу, був з ними.

— І щож маємо робити? — сказав занепокоєний Рінальдо. Воланта надбігла з двома горіючими свічками і хвативши його за руку, шепнула: »За мною!«

— Розумію — відрік урадуваний Рінальдо — тепер я безпечний.

Засмотрений в живність, стрільбу, свічки, зелїзний дручок і шнурову драбину, зійшов на хідник, з котрого Воланту виратував, замкнув усї двері за собою і увійшов крутими сходами до пустої вежі. Крики жовнїрів що раз виразнїйше до-

ходили до його уший. Рінальдо думав, що тайний хідник жовнїри відкрили, що уже до нього зближають ся, і чим скорше розпустив шнурову драбину, прикріпив її до вершка вежі і почав злазити по нїй на долину. Бачить справді блискучі баґнети — але завернути ся уже не може. Жовнїри побачивши, що щось по білій стїнї вежі на долину спускає ся, цїляють до того предмета і дають вогню. Поцїлений кулею Рінальдо падає у пропасть. Жовнїри не знайшли справді його тїла; знайшли його однак його розпучливі родичі. У замковій каплици знайшов остаточно князь-розбійник спокій, за котрим так довго тужив. Місце його спочинку означує невеличкий хрест камінний. Спокій його душі, щоб знайшов милосердіє у всевишнього. Батько, мати і любовниця Рінальда відплинули пароходом до иншо части світа, де вістка о них на завсїгди загинула.

Антін Чехов.

ЗМОРА.

(Кошмаръ).

Неперемінний член уряду для селянських справ Кунін трийцятилїтний чоловік, вернувши з Петербурга до свойого села Борисова післав що найперше післанця верхом за тамошним священиком, отцем Яковом Смірновим.

— Дуже менї приємно познайомитись! — стрінув його в передпокою Кунін. — Вже рік як я тут служу й служу, час би вже, мабуть, познайомитись нам. Прошу, будьте ласкаві: Але одначе... які ви молоді! — здивував ся Кунін.

— Кілько вам лїт?

— Двайцять вісїм... — промовив отець Яков, стискаючи слабо протягнену йому руку і, незнати чому, червонїючи.

Кунін завів гостя до себе до кабінету і почав придивлятись до нього.

»Яке ординарне, бабське лице!« подумав він. Справді в лици Якова було дуже богато »бабського«: задертий ніс, сильно червоні щоки й великі, сиво-блакитні очи з рідонькими ледви замітними бровами. Довге руде волосє, сухе й гладке спадало на плечі як патики. Вуси що йно почали формувати ся в правдиві, мужеські вуси, а борода належала до того рода нездалих борід, які семинаристи називають чомусь »скоктанієм«: дуже рідонька з лисинками, її не можна погладити або чесати гребінем, хиба тільки розщіпати... Цїлий сей мізерний поріст був розміщений нерівномірно, корчиками, зовсїм так, неначеб отець Яков хотївши ухарактеризувати ся на священика, почав прилїплювати бороду і йому перебили в половинї роботи. Була на нїм ряса барви слабої кави з цикорії, з великими латами на обох лiктях.

»Дивний чоловік... подумав Кунїн споглядаючи на його поли обризгані болотом. — Йде перший раз до чужого дому і не може одягнутись«.

— Сїдайте, панотче, — почав він вже більше свобідно ніж чемно, присуваючи до стола фотель.

— Сїдайтеж, прошу!

Отець Яков кашлянув в кулак, присів незручно на крайчик фотеля й положив руки на колїна. Малого росту, вузкий в грудях, з червоним і упрітим лицем він так і від разу зробив на Кунїну як найнеприємнїйше вражінє. Перше Кунїн не припускав, що в Росії є такі несолїдні й нужденні з виду священики, а в позї отця Якова, в сїм складаню рук на колїнах і в сидженю на крайчику він добачував брак почутя власної гідности й навіть лизунство.

— Я панотче запросив вас в інтересї... — почав Кунїн опираючись на плечі фотеля. На мене випав обовязок помогти вам в однім вашім пожиточнім намірі... Річ в тім, що я вернувши з Петербурга найшов у себе на столї лист від предводителя. Єгор Дмитрієвич пропонує менї взяти мід мою куратурію парафіяльну школу, яка має бути у вас в Сїнькові. Я, панотче дуже рад, з цїлої душі... Навіть більше: я з одушевленєм приймаю сю пропозицію!

Кунїн встав і почав ходити по кабінетї.

— Розумієть ся, що й Єгор Дмитрієвич і, мабуть і ви знаєте, що великими засобами я не розпоряджаю. Моя маєтність заставлена і я жию виключно тільки з своєї платнї непереминного члена. Значить отже, що ви на велику поміч числити не можете, але що буде в моїх силах, я все зроблю... А коли панотче, маєте відкривати школу?

— Коли гроші будуть... — відповів отець Яков.

— А тепер ви розпоряджаєте якими фондами?

— Майже нїякими... Селяни рішили на зборах платити по трийцять копійок від кождої мужескої душі, алеж се тільки обіцянка! А на перше уряджєня треба щонайменше двіста рублїв...

— М-так... На жаль, я тепер не маю такої суми... —

зітхнув Кунїн. — В подорожи я все видав і... задовжив ся навіть. Ну-ко, видумаємо щось спільними силами.

Кунїн почав голосно придумувати. Він виповідав свої погляди і слїдив лице Якова, шукаючи на нїм спочутя або згоди. Але се лице було нїме, нерухоме і нїчого не виражало крім великої несміливости й несупокою. Дивлячись на нього можна було подумати, що Кунїн говорив про ткаі трудні річи, яких отець Яков не розумів, слухав тільки з деліkатности й при тім бояв ся, щоб йому не закинули нерозуміня їх.

»Хлопець видно, не знаймудрійших... — Надмірно несміливий і придуркуватий«.

Отець Яков оживив ся трохи й навіть й навіть усміхнув ся аж тодї, коли до кабінету увійшов льокай і внїс на тацї дві склянки чаю і кошичок з обаріночками. Він взяв свою склянку і зараз таки почав пити.

— Чи не добре булоб написати до преосвященого? — роздумував далї голосно Кунїн. — Адже, по правдї кажучи, не земство, не ми, а висші духовні власти поставили питанє про парафіяльні школи. Вониж повинні вказати й фонди. Мені здаєть ся, я читав, що на се була навіть виасеґнувана якась сума. Вам нїчо не відомо?

Отець Яков так погрузив с яу свій чай, що не зараз відповів на се питанє. Він піднїс на Кунїна свої сиво-блакитні очи, подумав і начеб пригадавши собі його питанє, заперечив рухом голови. На його негарному лици розливав ся від уха до уха вираз вдоволеня й найбуденнїйшого, найпрозаїчнїйшого апетиту. Він пив і розсмаковував кождий лик. Випивши все до останньої каплї він поставив свою склянку на стіл, опісля взяв знов сю склянку, оглянув її дно і знов поставив. Вираз вдоволеня зник з лиця... Далї Кунїн бачив як його гість взяв з кошика один обарінок, укусив кавальчик, опісля покрутив в руках і скоро сховав його до кишенї.

»Ну, се вже зовсїм не по-єрейськи! — подумав Кунїн. здвигаючи з несмаку плечима. — Що се таке, чи попівське лакімство, чи штубацтво?«

Давши гостеви випити ще шклянку чаю й провівши його до передпокою, Кунїн лїг на софу і віддав ся зовсїм не-

приємному чутю, збудженому в нїм відвідинами отця Якова.

»Який дивний, дикий чоловік! — думав він. — Будний нехлюя, простак, дурний і, напевно піяк... Боже мій, і се свя щеник, духовний отець! Се учитель народу! Представляю собі кілько повинно бути іронії в голосї діякона, що возглашає йому перед кождою службою: »Благослови владико!« Гарний владика! Владика, що не має ан їкраплї гідности, без виховання, що ховає обарінки до кишенї як штубак... Фі! Господи, де архієрей мав очи коли висвячував сього чоловіка? За кого вони беруть нарід, коли дають йому таких учителїв? Тут потрібню людий, які...«

І Кунїн задумав ся над тим, які повинні бути російські священики...

»Як би так, на приклад, я був попом... Освічений піп, а при тім такий, що любить свою роботу , може богато зробити... У мене давно би вже була школа. А проповідь? Коли піп щирий і береть ся з любою до своєї працї, то які прегарні, повні жару проповіди може він говорити!«

Куніи примкнув очи й почав в гадцї складати проповідь. Трошки пізнїйше, він сидїв за столом і скоро записував.

Дам сьому рудому, нехай прочитає в церквї»... — думав він.

В найблизшу неділю рано Кунїн їхав в Сїньково закінчити справу про школу і при тій нагодї познайомив ся з церквою, котрої парохіянином він себе уважав. Неуважаючи на велике болото, ранок був чудовий. Сонце світило ясно і пробивало своїми промінями плати снїгу, що білїли ще подекуди. Снїг на пращанє з землею мінив ся як діяменти так, що не мож було дивитись, а довкола нього уже зеленїла молода озимина. Гайворони з позагом носились над землею. Летить гайворон, спускаєть ся над землею і заким стане твердо на ноги, кілька разів підскочить...

Деревляна церков під котру підїхав Кунїн була стара й сива; колюмни коло притвора, мальовані колись на біло, тепер цїлком обсипались і виглядали як два негарні дишлї. Образ над дверима виглядав наче одна темна пляма. Але се

убожество зворушило й розчулило Куніна. Спустивши покір і о очи він увійшов до церкви й станув коло дверий. Служба що йно розпочала ся. Старий, згорблений в дугу дяк читав глухим, невиразним тенором часи. Отець Яков, що правив без діякона, ходив по церкві і кадив. Колиб не покора, якою був перенятий Кунін входячи в убогеньку церков, то на вид отця Якова він напевне усміхнув ся-б. На єрею малого росту була пімнята й довга-предовга риза з якоїсь витертої жовтої матерії. Долїшний край ризи волочив ся по земли.

Церков була неповна. На перший погляд на парохіян Куніна вразила одна обставина: він побачив тільки старих людий і дїтий... А деж робучий вік? Деж молодїж і дорослі люди? Але постоявши трохи й придивившись пильнїйше до старих обличій, Кунін побачив, що він взяв молодих за старих. Зрештою сїй малій оптичній злуді Кунін не надавав особлившого значіня.

В середині церков була така сама стара як з надвору. На іконостасї і на бурих стїнах не було анї одного місця, яко гоб час не закінтїв і не подрапав. Було богато вікон, але загальний кольорит здавав ся сивим, і тому в церкві був сумерк.

»Хто чистий на душі, тому тут добре молитись... — Думав Кунін. — Як в Римі в церкві св. Петра вражає велич, так тут зворушує покора й простота«.

Але його набожний настрій розвів ся як дим, коли отець Яков увійшов у вівтар і почав службу. Задля своєї молодости, зіставши священиком просто з семинарської лавки, отець Яков не встиг ще присвоїти собі якогось певного способу правити. Читаючи, він наче вибирав на якім би голосї станути, чи на високім тенорі, чи на ріденькім баску; він клаяняв ся неуміло, ходив скоро, царські врата зачиняв і відчиняв раптово. Старий дяк, очевидно хорий і глухий не дочував його возгласів, через що не обходилось без маленьких непорозумінь. Не встиг ще отець Яков перечитати що треба, як дяк вже своє співає, або знов отець Яков давно вже скінчив а старий нахиляє ухо до вівтаря, слухає й мовчить поки не потягнуть його за полу. Старий мав глухий, схоро-

заний голос, шепетлявий дихавичний з дрожю... На доповнє непристойности потягав з дяком маленький хлопчина, котрого голову ледви що видно було із за поручів крилоса. Хлопець співав високим пискливим дишкантом і наче старав ся не трафити в тон. Кунїн постояв трохи, послухав і вийшов курити. Він був вже розчарований і майже з неприємностю дивив ся на сиву церков.

Нарікають на упадок релїґійного чутя в народї... — зітхнув він. — Певно що так! Нехай ще більше понасилають таких попів!

Ще три рази опісля входив Кунїн до церкви й кождий раз його сильно тягнуло назад, на свіже повітрє. Дочекавши ся кінця відправи він пішов до отця Якова. Дім священика нїчим не відріжняв ся від селянських хат, тільки солома на стрісї стояла рівнїйше, та на вікнах білїлись фіранки. Отець Яков увів Кунїна до маленької ясної кімнатки, де була ліплена земля а стїни обліплені тоненькими тапетами; неуважаючи на деякі пориваня до роскоші, як на приклад фотоґрафії в рамочках та годинник з ножицями причіпленими до ваги, обстановка вражала бідностю. Дивлячись на меблї, можна було подумати, що отець Яков ходив по хатах і збирав їх частями: в однім місци дали йому круглий стіл на трох ногах, в другім — крісло з плечима сильно відігненими назад, в четвертім — крісло з простими плечима, але з запалим сидженєм, а в пятім — з великої щедрости дали йому щось на подобу софи з плоскими плечима і з плетеним сїдженєм. Ся подоба була помальована на темно-червону барву і сильно заносила фарбою. Кунїн з разу хотїв сісти на котрєсь крісло, але подумав і сїв на табурет.

— Се ви перший раз в нашім храмі? — спитав отець Яков вішаючи свій капелюх на великім, незугарнім цвяху.

— Так, перший раз. Ось що панотче... Перше заким приступимо до річи, почастуйте мене чаєм, а то душа у мене геть висохла!

Отець Яков почав моргати очима й пішов за перегородку. Стало чути шепотанє...

»Мабуть з попадею... — подумав Куніи. — цікаво було побачити, яку сей рудий має попадю«...

Невдовзі вийшов отець Яков ізза перегородки червоний, зіпрітий і силуючись усміхнути ся сів напротив Куніна на краю софи.

Зараз наставлять самовар, — сказав він не дивлячись на свойого гостя.

»Боже мій, вони ще самовара не наставляли! — злякавшись подумав Куніи. — Будь ласкав тепер чекати!«

— Я привіз вам буліоп яке я написав до архиєрея. Перечитаю після чаю... Може ви будете мати щось додати...

— Добре.

Настала мовчанка. Отець Яков зиркнув з переляком на перегородку, поправив волосє й висікав ніс..

— Чудова погода... — сказав він.

— Так. Між иншим я прочитав вчера цікаву річ... Вольське земство рішило віддати всі свої школи духовенству. Се характеристичне. Куніи встав, перейшов ся по глиняній підлозі й почав виповідати свої думки.

— Се нічого, — говорив він. — колиб тільки духовенство стояло на висоті свойого покликаня й розуміло ясно свої задачі. На моє нещасте я знаю таких священиків, які інтеліґенцією й моральними прикметами не надають ся навіть на військових писарів, не то на священиків. Ви признаєте, що злий учитель принесе школі менше зла ніж злий священик.

Куніи поглянув на отця Якова. Той сидів згорблений і про щось пильно думав і як здавало ся, не слухав гостя.

— Яша, ходи но сюди! — обізвав ся жіночий голос ізза перегородки.

Отець Яков здрігнув ся і пішов за перегородку. Знов почалось шептане.

Куніна взяла нудьга за чаєм.

»Ні, не дочекаюсь я тут чаю! — подумав він споглядаючи на годинник. — Та й видно, я тут не дуже пожаданий гість. Господар не ласкав промовити до мене слова, а лиш ходить і блимає очима«.

Кунїн взяв за капелюх, і коли отець Яков вернув ся, попрощав ся з ним.

— Тілько марно ранок пропав! — сердив ся він дорогою. — Колода! Пень! Він так інтересуєть ся школою, як я торішним снїгом. Нї, не буде з тої муки хлїба! Нїчого я з ним спільного не зроблю! Колиб предводитель знав, який тут піп, то не старав ся-б чим борше про школу. Треба вперед постарати доброго попа, а опісля вже думати про школу!

Тепер Кунїн майже ненавидїв отця Якова. Сей чоловік, його нужденна карикатурна фіґура в довгій пімятій ризї, його бабське лице, манєра відправляти, спосіб житя й штубацька несмілість ображали сей невеличкий останок реліґійного чутя, що зістав ся ще в грудях Куніна й тихо тлїв поруч з иншими пянїними казками.

А холод і рівнодушність, з якими він приймив щире, горяче співчутє Куніна в своїй власній справі, було трудне до знесеня його самолюбію...

Того дня вечером Кунїн довго ходив по кімнатах і думав, опісля рішучо сїв за стіл і написав лист до архиєрея. Попросивши гроший на школу і благословенія, він, між иншим, щиро, по синівськи виповів свою гадку про сінькївського священика. »Він молодий, — написав він — за мало інтелїґентний, здаєть ся, провадить нетверезе житє, і взагалї не відповідає тим вимогам, які російський нарід від вікїв ставить до своїх душпастирів«. — Написавши есй лист Кунїн легко відітхнув і ляг спати з тим переконанєм, що зробив добрий вчинок.

В понедїлок рано, коли він ще лежав в ліжку, його повідомлено про прибутє отця Якова. Йому не хотїлось вставати, і він приказав сказати, що його нема дома. Ві второк він поїхав на з'їзд і вернувшись в суботу довідав ся від слуг, що за час його неприсутности отець Яков приходив що дня.

»Неначе дуже засмакували йому мої обарінки!« — подумав Кунїн.

В неділю перед вечером прийшов отець Яков. Сим разом не тілько поли але й капелюх був обризганий болотом. Так як і за перших своїх відвідин він був червоний і зірпі-

тий, сїв, як і тодї на крайчику фотеля. Кунїн рішив не зачинати бесїди про школу, не кидати бісера.

— Я вам, Павле Михайловичу, принїс спис научних приборів... — почав отець Яков.

— Спасибі.

Але по всїм було замітно, що отець Яков не прийшов задля спису. Цїла його фігура виражала сильне заклопотанє, але рівночасно на лици була виражена рішучість, як у чоловіка, в котрого раптом просвітила ідея. Він поривав ся сказати щось важне, конче потрібне, й силував ся тепер побороти свою несвідомість.

»Чомуж він мовчить? — сердив ся Кунїн. — Розсїв ся тут? Яж не маю коли панькатись з ним!«

Аби хоч чим небудь покрити немиле вражінє викликане довгим мовчанєм і скрити свою внутрішну борбу, священик почав на силу усміхатись і сей довгий вимучений усміх на зіпрітім і червонім лици невідповідний до нерухомого погляду сиво-блакитних очий, примусив Кунїна відвернутись. Йому стало гидко.

— Вибачайте, панотче, я мушу їхати... сказав він.

Отець Яков стрепенув ся, як сонний чоловік, котрого ударили, і, не перестаючи усміхатись, почав збентежений загортати поли своєї ряси. При цїлім обридженю до сього чоловіка, Кунїну нараз зробилось жаль його і він хотїв змягчити свою жорстокість.

— Прошу панотче на другий раз... — сказав він. — А на пращанє я маю до вас просьбу... Колись то на мене найшло вітхненє, і я написав дві проповіди... Віддаю їх до вашого розпорядженя... Коли придадуть ся, то прочитайте.

— Добре... — сказав отець Яков, накриваючи долонею проповіди Кунїна, що лежали на столї. — Я візьму...

Постоявши трохи, помиявшись і все загортаючи рясу, він нараз перестав примушено усміхатись і рішучо піднїс голову.

— Павле Михайловичу, — Почав він, очевидно стараючись говорити голосно й виразно.

— Що скажете?

— Я чув, що ви були ласкаві тее... відправити свого писаря і... шукаєте тепер нового...

— Так... А ви хочете поручити кого?

— Я бачите... я... Чи не моглиб ви дати се місце... мені?

— Та хиба ви покидаєте священство? — здивував ся Кунїн.

— Нї, нї, — скоро промовив отець Яков, чомусь блїднїючи й дрїжучи на цїлім тїлї. — Най мене Господь боронить! Коли не маєте довіря, то не потрібне, не потрібно. Я се так як би попри инше... щоб свої дівіденди побільшити... Не потрібно, не турбуйтесь!

— Гм... дівіденди... Алеж я плачу писареви тільки двайцять рублїв на місяць!

— Господи, та я й десять взяв би! — прошептав отець Яков, оглядаючись. — І десять вистарчить! Ви... ви дивуєтесь і всї дивують ся. Лакомий піп, захланний, куди він гроші дїває? Я й сам се відчуваю, що лакомий... і караю себе, осуджую... людям в очи подивитись встидно... Вам, Павле Михайловичу, я совістно... беру правдивого Бога на свідка...

Отець Яков відітхнув і говорив далї:

— Дорогою я приготовив вам цїлу сповідь, але... все забув, не найду тепер слів. Я дістаю з парафії 150 рублїв річно, і всї... дивують ся, куди я сї гроші дїваю... Але я вам все по совісти розкажу... Сорок рублїв річно я уплачую за брата Петра в духовній школї. Він там все дістає, але папір і пера я даю.

Ах, вірю, вірю! Ну, і пощо те все? — махаючи руками говорив Кунїн, почуваючи страшну тяжкість від тої щирости свого гостя і не знаючи куди дїтись від його слезливих, блискучих очей.

— Дальше, я ще в консисторії за своє місце не все заплатив. За місце менї назначено заплатити 200 рублїв, аби я по десять місячно виплачував. Осудїть же тепер, що липаєть ся? А щеж крім того, я мушу видавати отцю Авраамію, бодай по три рублї місячно!

— Якому отцю Авраамію?

— Отцю Авраамію, що був переді мною священиком в Сінькові. Йому відібрано місце через його... слабість, а він же й тепер в Сінькові живе! Куди йому дітись? Хто його буде годувати? Хоч він старий, алеж і йому треба кута й хліба й одежі! Яж не можу допустити, щоб він, священик, пішов милостині просити! Я мав би гріх як би що! Я! Він.. в сім винен, але се мій гріх, що я за нього не плачу.

Отець Яков зірвав ся з місця, і дивлячись непритомно в землю, почав ходити з кута в кут.

— Боже мій! Боже мій! — почав він муркотіти, то підіймаючи руки, то спускаючи. — Спаси нас господи і помилуй! І нащо було священє приймати, коли ти маловірний і сили не маєш? Кінця нема моїй розпуці! Спаси, Дїво Пречиста!

— Успокійтесь, панотче! — сказав Куніи.

— Замучив мене голод, Павле Михайловичу! — говорив далі отець Яков. — вибачайте великодушно, але я вже сили не маю... Я знаю, що як би я попросив, поклонив ся, то кождий поміг би, але... не можу! Не маю серця! Якже менї у селян просити? Ви тут служите й самі бачите... Чия рука піднесеть ся просити у жебрака? А просити у богатих, у панщиків, не можу! Гордість! Стидно!

Отець Яков махнув рукою і почав нервово обома руками чіхати голову.

— Стидно! Боже, як стидно! З гордости не хочу, аби люди мою біду бачили! Тодї як ви мене відвідали то чаю таки цїлком не було, Павле Міхайловичу, ані стебельця не було, алеж гордість не допустила признати ся вам! Я стидавсь своєї одежі, ось тих латок... риз своїх стидаюсь, голоду... А чи годить ся священику гордим бути?

Отець Яков станув посеред кабінету й наче не помічаючи присутности Куніна, почав говорити сам з собою:

— Ну, пришустїм, що я знесу і голод і сором, але у мене ще, Господи, попадя є! Яж її з доброго дому взяв! Вона білоручка й делїкатна, привикла й до чаю і до білої булки і до гарного біля... Вона у батьків на фортепянах грала...

Ще молода, і двайцяти лїт не має... Хочеть ся їй і прибратись і забавитись і в гості поїхати... А вона у мене... гірше пїж яка кухарка, стидно їй на вулицю показати. Боже мій, Боже мій! Тільки й утїхи її, як що принесу з гостини яблочок або який обаріночок...

Отець Яков знов обома руками почав чіхати голову.

— І ось межи нами не любов а жаль. Не можу глянути на неї без жалю! І що се таке, Господи, робить ся на свїтї. Таке робить ся, що колиб в газетах написати, то люди не повірилиб... І коли всему тому кінець буде?

— Перестаньте, паночче! — майже крикнув Кунїн, лякаючись його тону. — Чому так понуро дивитесь на житє?

— Бибачайте великодушно, Павле Михайловичу... — промуркотїв отець Яков, наче пяний. — Вибачайте, все те пусте, і ви не звертайте уваги... А тільки я себе винюю й буду винувати... Буду!

Отець Яков оглянув ся й зашептав:

— Якось я йду раненько з Сїнькова до Лучкова: дивлюсь, на березї стоїть якась жінка і щось ниппорить... Підходжу близше й очам своїм не вірю... Страх! Сидить жінка доктора Івана Сергієвича і білє полоче... Жінка доктора, інститут скінчила! Отже, щоб люди не бачили встала раненько, аби за село з верству вийти... Непоборима гордість! Коли увидїла, що я коло неї й біду її побачив, цїла почервонїла... Я збентежив ся, налякав ся, підбіг до неї, хочу їй помогти, а вона ховає від мене білє, боїть ся, щоб я не побачив її драних сорочок...

— Все те якось навіть неімовірне... — сказав Кунїн, сїдаючи й майже зі страхом дивлячись на бліде лице отця Якова.

— Справдї, неімовірне! Нїколи, Павле Михайловичу, сього не було, аби жінки докторів на ріцї білє прали! В нїяких краях сього нема! А я, як душпастир і отець духовний не повинен би допустити її до сього, але що я можу зробити? Що? Ще й сам у її чоловіка даром лїчу ся! Ви справедливо були ласкаві виразитись, що все те неімовірне! Очам не вірить ся! Підчас служби Божої знаєте, погляну я

з вівтаря, та я побачу свою публику, голодного Авраамія й попадю, Та як згадаю про докторову, як її руки посинїли від зимної води, то, повірите ви, забуду ся й стою, як дурень, непритомний, аж доки паламар не крикне... Страх!

Отець Яков знов почав ходити.

— Господи Ісусе! — почав він махати руками. — Святі угодники! І правити навіть не можу... Ви ось про школу менї говорите, а я, наче бовван, нїчого не розумію й тільки про їду думаю... Навіть перед престолом... Зрештою... щож се я? — схопив ся отець Яков. — Вам їхати треба. Вибачайте, я се тільки так... Простїть...

Кунїн мовчки стиснув руку отця Якова, провів його до передпокою і, вернувшись до свого кабінету, станув коло вікна. Він бачив як отець Яків вийшов з дому, натиснувши на голову свій рудий капелюх з широкими крисами й поволи, похнюпивши голову, наче стидаючись своєї щирости, пішов дорогою.

»А його коня не видно«, — подумав Кунїн.

Подумати, що священик усї тоті днї ходив до нього пішки, — Кунїн бояв ся; до Сїнькова було сїм-вісїм верст, а на дорозї було бездонне болото. Опісля Кунїн бачив, як візник Андрій і хлопець Парамон скачучи через калюжі й обризгуючи отця Якова болотом, підбігли до нього просячи благословенія. Отець Яков зняв капелюх і повагом благословив Андрія, опісля благословив і погладив по голові хлопця.

Кунїн провів рукою по очах, і йому видалось, що рука його від сього стала мокра. Він відійшов від вікна й мутними очима провів по кімнатї, в котрій йому ще прочував ся несмілий, придушений голос... Він поглянув на стіл... На щастє отець Яков забув в поспіху взяти з собою його проповіди... Кунїн скочив до них, подер їх на дрібні кавалки і з обридженєм шпурнув під стіл.

— І я не знав! — вистогнав він падаючи на софу. — Я, що вже більше як рік тут неперемінним членом, почесним мировим судією, членом шкільної ради! Слїпа лялька, туманець! Чим скорше на поміч їм! На поміч!

Він до умученя крутив ся, стискав голову й напружував гадки.

Дістану 20-го платню 200 рублїв... Під якимсь позором упхаю і йому і докторовій... Його запрошу молебен відправити і для доктора фізично заслабну... Таким способом не ображу їх гордости. І Авраамію поможу...

Він розрахував на пальцях свої гроші й бояв ся признатись собі, що тих двіста рублїв ледви стане йому, аби заплатити управителеви, слугам, тому мужикови, що привозить мясо... По неволи прийшло ся згадати сю недалеку минувшину, коли нерозважно тратило ся батьківське добро, коли двайцятьлїтним молодиком він давав в дарунку »дамам« дорогі вахлярі, платив фіякрови Кузьмі по десять рублїв на день, давав з пустоти акторкам подарунки. Ой як би то тепер здали ся всї тоті розкидані рублї, трирублївки, десятки!

»Отець Авраамій проїдає місячно тільки три рублї, думав Кунїн. За рубля може собі попадя сорочку справити, а докторова наймити прачку. Але я все таки поможу, напевне поможу!«

Тут нараз Кунїн згадав про донос, що написав архирею, і його цїлого скорчило, як від раптового холоду. Сей спогад наповнив цїлу його душу чутєм прикрого стиду перед самим собою й перед невидимою правдою...

Так почав ся й закінчив ся щирий порив до користної дїяльности чоловіка з добрими намірами, але надто ситого й плиткого.

З російського перевела

Маруся Грушевська.

ЗАКЛЯТА ЯМА!

Після народного переказу подав

Іван Бордейний.

На східно-північній части села Молодїєво (Молодія) на Буковині, підносить ся великий горб, котрого східне убоче стрімко паде в діл. Півкругом обнімає тут сей горб разом із своїм протилежним сусїдом досить глубоку кітловину, яку нарід називає "Окопом".

Західну границю села творить невеличкий потік Дереглуй. Він пливе наче той зарозумілий молодець, котрий не бачив ще сильнїйшого противника. Аж тут показує ся ворог. Ще кілька хвиль, вони вже близько. Дереглуй і окіпський горб стоять на против себе. Грізно зморщивши своє молоде чоло, з диким ревом кинув ся юнак на ворога. Роздав ся оглушуючий лоскіт — кавал глини відлупав ся, та впав у долину. Вода заклекотїла, борець затриюмфував. В перший горбище затиснув губи.

"Чого молодику! Гадаєш, що посунеш старого козарлюгу з місця? Відай не знаєш ти козацької натури!"

І підставив свої сильні плечі. Дереглуй зібрав усї сили і гримнув собою, аж шум виступив на цїлім тїлї! Даремна мука! Не побідити мусї вола! Із лютю та клятьбою немічного хлопця звернув ся потік да заходу. Скорим кроком помчав він попри стопу впертого велита. Вступивши ся ворогови, зістав парубчак заздрісним і мстивим. Вічно стараєть ся він оскорбити старого упрямника, вриваючи ся в його нутро, лупаючи береги, нищучи поля та дерева, котрі творять найбільшу окрасу сего прастарого дїда. Обійшовши горба, заглядає потік до Окопу, та хутко перечисливши тамошних кільканайцять хат, неначеб бояв ся погонї, втїкає в околицю Острицї, щоби там злити ся з могучим батьком Прутом.

З боротьби сих двох противників виходить деяка користь. Показуєть ся, що окіпський Горб пишав ся колись не-

абиякими мешканцями. На рілї і сїножатях находить ся богато цегли, з берега вилупуєть ся много грубих, слабо палених, сивих черепів із стародавних горшків. Викочують ся давні чужі монети. Но коли би Дереглуй не був таким непривітним і скупим, він би обдарував шукаючого неодним старим мідяком а може і — злотаком. Хто знає, чи не лежить десь в тім горбі котел повний червенців. Може — а може й нї!

На облупаній части горба показала ся печера, котра провадить скіскно в долину. Неодна граюча ся овечка впала в сю печеру і не вернула ся більше. Се здивувало людий.

"Що се за яма? Відки вона ? Хто її викопав? — питали цїкаві, своєї приятельки фантазії. А ся собі нїчого, лише стискає плечима.

"Ти мусиш знати, мусиш менї сказати!" — зажадав один завзятїйчи козацький потомок.

"Псс —, не кричи! Я тобі скажу!" І піднявши його високо на своїх крилах, положивши на мягку хмарку, наче на перину, та колишучи ся разом в небеснім просторі, розповідала фантазія:

"В тих часах, коли на місцї теперішного села нї кури не піяли, нї пси не гавкали, а там, де твоя хата, вовчиці з вовченятами грали ся, коли лучі сонця з трудністю перекрадали ся через густе, зелене листє дерев, щоб поцїлувати молоду, плодовиту землицю, тодї жив на сїм горбі в своїм замку дуже скупий богатир. Кілько оком засягнув, все було його: лїси, рілля і сїножати. Коний, коров, волів і овець мав без лїку. Тисячі корців пшеницї, жита, кукурудзів і т. д. перетримував у гамбарах. У великій зелїзній скринї, в пивницї лежали червінцї, котрим не знав рахуби. Жінок ненавидїв, тому не женив ся. Навіть на службу не приймав женщин а лиш мужчин. Нїколи не подарував нїкому нї найменшої дрібницї. Жебраки не приходили до його двора, бо знали, що шкода їх труду.

Так жив сей скупендряга з дня на день, не зазнаючи в житю нїякої переміни анї жадної иньшої приємности, крім втїхи над червінцями. Постарівши ся, посумнїйшав і став ще суворїйшим. Нїколи він не виявляв людям своїх задушевлених бажань нї терпінь, але тепер, коли ворушила ся в єго серцю їдо-

вита змия, що грозило розгромити його душу, рішив ся, запитати о пораду у свого найвірнїйшого слугу.

"Тимофію!" — заговорив пан, як в кімнатї лиш вони два знаходили ся. — "Ти менї вірно служив десять років. За той час я переконав ся, що ти чоловік чесний, працьовитий і розумний. Тому можу і я тобі з дечим звірити ся".

"Що-ж я зможу помогчи панови?"

"Вислухай а побачиш! Знаєш, що у мене є великий маєток."

"Знаю! Слава Богу, що є!"

"Бачиш, що я вже постарів ся.... І нераз вже я дякував Богови, що не маю нї жінки нї дїтий, котрі могли би мій маєток, мої любі чернівцї прогайнувати. Жінки і дїти то розбійники, нїкчемні марнотравцї, котрі не шанували би моєї кервавицї! Коли я лиш подумаю, що мій маєток міг би дістати ся в чужі руки, зараз запановує мною неописане обуренє. І тодї я в силї такого злочинця лупити живцем. Я би йому живому очи випікав, відрубував би губи, ніс, пальцї, руки і т. д. Величаю тебо Господи за те, що не дав менї жінки! Так! Тепер слухай! Як умру, то всї мої чеврвінцї покладеш коло мене в гріб!"

"Боже сьвятий!" — скрикнув Тимофій.

"Що тебе вразило? — Всї! розумієш? Бо як буде менї бракувати оден червоний, то я в ночи подушу вас що до одного! запамятай собі се!"

"Матїнко сьвята, змилуй ся! Запанятаю, запамятаю, паноньку!"

"Але в мене є ще богато иншого маєтку: земля і худоба. Купцїв нема. І се не дає менї спокою. Скажи менї, вірний слуго, що маю робити з тим майном?"

"Коли би вельможний пан хотїли мене вислухати, я гадаю, що моя рада була би добра".

"Ну, ну скоро! Яка рада?"

"Ясновельможний пан не можуть з собою взяти лїси і поля."

"Я знаю, говори до річи!"

"Я думаю, що ясновельможний пан зробили би дуже ве-

лике дїло, як би — подарували свій нерухомий маєток бідним людям".

Сї слова громом вдарили в скупаря. Він сильно поблїд, а потому почервонїв, скочив з крісла, затиснув кулаки і закричав, як божевільний:

"Зраднику, падлюко! Так ти менї говориш? Мій маєток —дарувати? Дарувати? Кому? Лїнюхам, нездарам, нїкчемникам таким, як ти? Марш з мого двору! Забирай ся за всї пороги, аби я слїду твого не видїв!

"Прошу ясновельможного пана! Милости!"

"Забирай ся, гадино їдовита, бо голову тобі розторощу!"

Тимофій знав тверде серце скупаря, вклонив ся і вийшов. Переночував десь у лїсї а потому прийшов у двір, ще раз просити пана о принятє на службу. Стрінув його на подвірю.

"Ти чого тут шукаєш? Хочеш обікрасти мене? Злодїю!" — гримнув богатир.

Селянин впав на колїна ,склав руки, як до молитви і почав:

"Ясновельможний добродїю! Змилуйте ся! Я бідний сирота. Ку да я—".

"Заткай хавку! Тебе приймити? Зрадника? Забирай ся менї з очий, бо застрілю, як собаку!"

Сього вже було за богато. Тимофія взяла лють. Він скочив на ноги, випрямив ся, остро подивив ся скупареви в очи і промовив рішучо:

"Пане! Ти мене відогнав, як непотрібну стару собаку. Погана звірюко! Твоє серце — кавалок твердої, студеної скали, а твоя душа — дурне, золоте теля! В тебе оден марний червоний більше значить, як сотка тяжко бідуючих людий. Людоїде! Я йду, але ти мене попамятаєш! Знай, що ми ще побачимо ся!"

По сих словах скорим кроком попрямував до лїса.

Скупара так здувавав сей наглий, острий виступ його бувшого покірного слуги, що не сказав на сю лайку анї слова. Нїмо постояв кілька хвиль, потому гордо підняв голову і взяв ся до свойого дїла.

Минуло кілька тижнїв. Лїтна пора вже перейшла. Наступила осінь.

Досьвіток. На східній части небосклону заяснїло перед приходом бога-сьвіта. Земля неначе хоче вбирати ся в золотисту одіж, але не має повної відваги, когось ще очікує. Лїс покритий найріжнороднїйшими барвами. Жовте, кукурудзяне, вишневе, червоне зелене листє в суміш творить всїлякі комбінації і фігури: Ось там на убочу стоїть величезний чоловік з довжезним колом в руці, а там маленький коник стрибає на дубовий корч, там над яром летить велитенська ластівка просто до неба, а от в кутику під берегом рогатий чортик ґралями дразнить розюшеного медведя. В сїм фантастичнім звіринци давалось чути глухе ковтанє ковтача, проразливе скреготанє сороки та веселе цьвіріньканє синички. А потік сотав ся поміж дерева, як грубезна гадюка.

Аж тут викотив ся батько сьвіта. Цїла природа звеселїла. Привиди зникли. Завмираючі листки з вдячністю поглянули на цїлуюче сонце і жалісно зашепотїли: "Відай вже в послїдне ти нас голубиш, о ангеле небесний!" Заграла риба в водї, заблищали дияментом водяні краплї, збили крильцями пташки, забренїли мушки, втїшили ся дикі звірі і все заспівало одним могучим хором: "Радуй ся жерело сьвітла, краси, любови! Во віки тобі слава!"

Сонце заглянуло у вікно скупаря. Він прокинув ся. Змучений був. Цїлу ніч не спав. Перевертав собою на всї боки, не міг заснути. А все той маєток не дав йому спокою. Хутко одяг ся і вийшов на двір.

"Дмитре! Заклич Петра і до стебелця заберіть солому і лабуз, що знаходять ся межи стиртами а хатою! Се місце має бути цїлком чисте! Розумів? Хутко!"

Слуга побіг.

"Пан дуже страшний виглядає. Менї аж лячно від него" — говорив Дмитро до Петра, йдучи на місце чищеня подвіря.

"Ет, безбожник!" — відворкнув сей. За хвильку знов надійшов пан.

"Ще не скінчили? Лїнюхи! Їсти не дам, як собакам. Я вас вирихтую!" Парубки мало не вривали ся під тягарем соломи.

"Вже, прошу пана!"

"Ти позбирай отті стебла соломи, а ти принеси менї з ха-

ти сірники! Але на одній нозї!" Слуга приніс. Скупар повільним кроком приступив до крайної стирти збіжа, шаркнув сірником і підпалив її.

"Господоньку сьвятий! Сила небесна! Паноньку! Що робите? — скрикнули слуги.

"Що тобі до того? Мовчи, ані пари з уст!" — гримнув пан.

Огонь з початку бликав несьміливо, пожираючи лише по кілька стебелинок, але його сила хутко росла. Вже занялась цїла стїна стирти, вже і крівля, от вже обхопив палкий ворог всї чотири стїнї. Тепер він пан — о, грізний він пан! Скупар пішов до кождої стирти і кожду підпалив з окрема. Потому став на боцї, та з усьмішкою божевільного глядїв як огонь пожерав хлїб. Високо підоймались стовпи диму, на милї виднїв ся червоний язик на теперішнім окіпскім Горбі. Огонь горів і горів. Скупар обернув ся і побачив всю челядь за собою. З блїдими лицями стояли вони мовчки, та стискали лише плечима.

"Що витріщив пульки оден з другим?" — бовтнув пан. — "Дурні ви! Гадаєте, що вам лишу? Отак згорить і лїс, так і голови ваші погорять!"

Зайшов до хати. Не найшов занятя. Вийшов до хорім, отворив двері в підлозї і злїз до пивницї. Засьвітив сьвітло. Розімкнув зелїзну скриню. Подивив ся в середину і впав на колїна. Довго дивив ся на червінцї. Очи його заіскрились, лице зарумянилось, кров у жилах заграла. Він скочив на ноги. Як несамовитий, зачав скоро ходити по пивницї, радїючи, та все говорячи:

"Червінцї мої! Мої любі червінцї!" Потому нагло вхопив ґарнець, взяв великий металевий цебер і почав міряти гроші, пересипаючи їх з каси до цебра. Довго бавив ся коло них. Вже сонце зайшло а він все міряє і тїшить ся ними.

Слуги позаходили до кімнати, дивували ся сьміяли ся із старого скупендряги. Нараз вдарив огонь у вікна. Вони посхоплювали ся, повибігали на двір. Дім був цїлий в огни. Чи искра залетїла від стиртів, чи може хтось чужий кинув грани на хату, досить того, вона так сильно заняла ся, що слуги втра-

тили надію на ратунок. Сидячи в кімнатї, вони чули тріскане горіючих предметів, але думали, що воно походить від стирт. А знов не дуже вони й жалували суворого пана і не інтересували ся його майном.

"Що тепер робити?" — почулись голоси. — "Шукати пана! Де він? Пане! Огонь, горимо, огонь! Пане, де ви? Огонь, ратуйте, ратуйте! Ґвалт, люди, ратуйте!" "Пан відай у пивницї! — крикнув оден і розігнав, ся туди.

"Стій!" — роздав ся строгий і приказуючий голос. Всї звернули ся в той бік. ЗЗа угла показав ся Тимофій з кількома таваришами. Всї узброєні.

"Опришки!" — вирвалось комусь з рота.

"Стій, бо застрілю!" — загремів Тимофій і звернув дуло пістоляти до голови того, котрий справив ся йти до пивницї. "Я піду до нього з моїми людьми!"

Тимофій і два товариші зайшли до хорім, щоб злїзти до пивницї. Решта опришків лишило ся на дворі. Зійшовши сходами перед пивничні двері, розбишаки там нагло стали. Якісь дивнозвучні слова, повні звірської дикости, нагнали їм нерішучости. Тепер чути цїлком виразно: "Горе тому, котрий вас порушає! Всї пекольні муки, вся гадюча їдь, всї чортівські видумки впадуть на його голову! Анцихристе, ти чортівський отамане, батьку пекла, причино всякого пекольного і земного лиха Анцихристе! Заклинаю тебе самою пекольною смолою і завзиваю: Зараз з'яви ся тут зі всїм твоїм чортівським насінєм і возьми отсї мої дорогі червінцї в свою опіку! Твої чортівські лаби нехай стережуть їх, твій пекольний віддих нехай обкурить їх! Твоя гаспидська, кланцата хавка най зломить карк тому, кому забажаєть ся моїх гроший! Проклятий най буде він! Пекольним огнем най буде печений, хто положить руку на них! Проклятий, проклятий! Чортами мучений! На віки проклятий!"

Страшно звучали ті слова! Неописаний переляк огорнув опришків! Наче пекольною силою викинені, опинились вони на дворі.

Стеля хати затріщала, із стукотом впала на підлогу та прикрила вихід з пивницї. Горючі бальки, кавалки даха, валя-

чі ся стїни попадали на купу. З красного двору зробило ся великс згарище.

"Се місце нечисте! Гасити не вільно! Хто кине головню, душу свою запродасть чортови!" — розказував Тимофій.

Оттак задушив ся скупар коло своїх червінців...

Пішла розголоска, що богатир вмер а маєтку нїкому не записав. Зі всїх околиць приходили люди і оселяли ся тут. Лїс корчували, землю орали. І зробило ся нове, молоде село, котре назвали Молодїєво або Молодія.

Про скупаря майже забули. Нїхто не думав о нїм. Хиба дїди та баби — хрестячи ся — розказували малим внукам о тій страшній події. Де був двір, лишили ся лиш малі кавалки цегли. Аж стало ся, що частина горба осунула ся. І показав ся вхід до пивниці.

Одному чоловікови впала вівця в ту печеру. Господар собі подумав: Влїзу, та витягну її. Його перестерігали, але він сьміяв ся з тої байки. Засьвітив сьвічку і спустив ся в печеру. За кілька мінут дуже зашуміло і загуркотїло в горбі. Нараз вилетїло тїло з ями, підлетїло до гори, а потому з лоскотом впало на землю. Люди перестрашили ся, приступили до того чоловіка, він мертвий.

Від тодї нїхто не важить ся лїзти до печери, хоть богато звірят там вже пропало.

ЧИТАЙТЕ

найбільшу і найпопулярнійшу руську часопись в Канаді, засновану 12 років тому назад і найбільше розповсюднену від океану до океану

„Канадийский Фармер“

Читачі знайдуть в нїй всї найважнїйші канадійські і загальні новини і богато ріжних цїкавих артикулів.

Оголошеня в Канадийскім Фармері суть найлїпшим посередником між купцями а Українцями в Канадї.

В **„Канадийскім Фармері“** найдете інтересні поучаючі статї, гарні оповіданя, дописи з ріжних околиць, новини зі світа, вісти з старого краю, як також дещо смішного.

Кождий писменний Українець повинен запренумерувати собі „КАНАДИЙСКИЙ ФАРМЕР“

„КАНАДИЙСКИЙ ФАРМЕР“ виходить що тижня і коштує: в Канадї річно $1.50, до старого краю і Спол. Держав річно $2.00.

Гроші висилати через **„money order“, „postal note“** або в регістрованім листї на адресу:

„CANADIAN FARMER“

BOX 3656.

WINNIPEG, - - MAN.